

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍN

FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ

Institut mezioborových studií Brno

Pomáhání z pohledu k es anské morálky

BAKALÁ SKÁ PRÁCE

Vedoucí bakalá ské práce:

Mgr. Zden k Dragoun

Vypracoval:

Aleš Kabela

Brno 2010

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Pomáhání z pohledu k es anské morálky“ zpracoval samostatně a použil jen literaturu uvedenou v seznamu literatury. Elektronická a tištná verze bakalářské práce jsou totožné.

Brno, 21.04.2010

.....

Aleš Kabela

Podkování

Mé podkování patří Mgr. Zdeňku Dragounovi za vstřícnost, cenné rady a trpělivost při mém zpracování bakalářské práce.

Dále bych chtěl podkovat D. ThLic. IClic. Maxmiliánu Vladimíru Filovi, Opraem. za poskytnuté náměty a rady.

V neposlední řadě děkuji svým nejbližším přátelům za pomoc a podporu po celou dobu mého studia.

OBSAH:

Úvod	2
1. Význam pomáhání v k es anské tradici	4
1.1. Odkazy v bibli	5
1.2. Z myšlenek encykliky „Deus caritas est“ papeže Benedikta XVI.	6
2. D jiny charity	9
2.1. Charita v p edk es anském období	9
2.1.1. Nejstarší civilizace	9
2.1.2. Starov ké ecko	10
2.1.3. Starov ký ím	10
2.2. Charita v k es anském starov ku	11
2.3. Charita v st edov ku	16
2.4. Charita v novov ku	21
3. Charita eská republika	30
3.1. Historie eské charity	31
3.2. Diecézní charita Brno	33
3.2.1. Historie Diecézní charity Brno	34
3.3. íinnost Oblastní charity Brno	35
3.4. Instituce provozované Oblastní charitou Brno na území m sta Brna	36
3.5. Azylový d m pro muže	39
3.5.1. Historie Azylového domu	40
3.5.2. Poslání a služba	40
3.5.3. Popis realizace služby	41
3.5.4. P íb hy klient Azylového domu (Denního centra pro lidi bez domova)	43
Záv r	46
Resumé	48
Anotace	49

Seznam použité literatury50

P ílohy

Úvod

Žijeme v šestém tisíciletí, době, která dosáhla na poli vědy a techniky nevídaných úspěchů a která se právem může označit jako vyspělá. I když dnes můžeme dlat vci, o kterých se našim předkům ani nesnilo, dokážeme léčit téměř všechny nemoci, lidé již opustili Zemi a dobývají vesmír a díky vynálezům jako je internet se téměř smazaly rozdíly ve vzdálenostech, komunikovat s lidmi tisíce kilometrů od nás vzdálenými je běžné. Některá z nich se svým vzhledem již podobají spíše sídlům na jakých mimozemských civilizacích než městům na planetě Zemi.

Přes tyto všechny úspěchy a vymoženosti, na které můžeme být jako příslušníci lidského rodu plným právem pyšní, se však jedná o věci za uplynulých několik tisíc let nezmenšila a zdá se, že se v dohledné době ani nezmenší – a to je lidská bída a utrpení. Byla zde v době faraónů za dob starého Egypta, neodstranily ji svou kulturou oslujícím civilizací ecká a říma, provázela člověka po celou dobu středověku a vymýtí se jí nepodařilo ani v moderní době, ať na které ideologie, které se pokusily ovládnout svět sebevdom tvrdily, že to dokážou. Nestalo se, po odchodu totálního systému zbyla jen v tšič chudoba a bolest než jaká byla před tím, než přišly.

A i když dnes již většina lidí u nás žije v relativním blahobytu a nemusí se bát, že by zemřela hladem, jsou stále místa, kde věci, na které jsme my zvyklí, nejsou samozřejmostí. Stále ještě existují země a lidé, kde není dost potravy pro všechny, pitná voda je vzácností a stěcha nad hlavou dnes třeba je, ale zítra být nemusí. Ale nemusíme zase chodit až tak daleko. I kolem nás žijí lidé, kteří na jakým způsobem trpí, a už v dšledku nemoci, na jaké nepříznivé životní situace nebo nedostatku finančních prostředků.

Říká se, že vyspělá státa se pozná podle toho, jak se dokáže postarat o ty nejubožejší. Můžeme se vyspělou nazývat taková společnost, kde sice určitě skupina lidí žije v honosných palácích a topí se v péřechu, kde ale jiná, nezanedbatelná skupina lidí žije bez prostředků na ulicích a nemá šanci se dostat k základním potřebám? A máme být lhostejní k osudu lidí, kteří třeba v životě nemají takové štěstí, kterým téměř nic nechybí?

Naštěstí jsou od dávných dob mezi námi lidé, kterým osud totálního odstraněných lhostejný není. Bídu druhého člověka považují za svou vlastní bídu a snaží se jim pomoci dostat z bezvýchodné situace, ne tím, že by jim bez rozmyslu házeli hrsti peněz, ale tím, že jim

podají pomocnou ruku a nasmrují je tak, aby se mohli sami postavit na vlastní nohy. Tito lidé pocívali touhu pomoci bližnímu člověku jako své životní poslání. Chodili tam, kam se jiní lidé báli vkročit, mezi nemocné, špinavé a otrhané. Nezřídka tuto svou obětavost zaplatili i životem. Jejich práce však zapomenuta neskončila. Zůstaly po nich nemocnice a nejznámější dobročinná zařízení, hlavně však pro svou myšlenku dokázali nakazit další lidi, kteří se rozhodli pokračovat v jejich díle. Dnes existují po světě stovky fondů, nadací a organizací, které mají za úkol pomáhat lidem v nesnázích. A tímto lidem a tomu, co nám zanechali, bych se chtěl vnovat ve své práci.

1. Význam pomáhání v k es anské tradici

Náboženská víra je inspirací pro pomáhající činnost. Základním principem k es anství je vnášení k es anských principů, které vycházejí z nauky Ježíše Krista do mezilidských vztahů. V podobenství o milosrdném Samaritánovi v Evangelii podle Lukáše v Novém zákoně se představí na scéně nejprve kněz, potom levita a nakonec Samaritán. První dva nepomohou člověku ležícímu u cesty, kterého zbilí a obrali lupiči a přejdou na druhou stranu cesty. Pouze Samaritán se zachová jako „bližní“, ošetří a obváže rány zraněného, dopraví ho do hostince a postará se o něj.

Kněz a levita představují fiasko k es anské obce, když nepochopí, že uctívání Boha má vyústit ve službu člověku. Zachovávají přepisy a praktikují je, ale jejich srdce je prázdné, zatímco Samaritán má cit niterné lásky, typický pro mateřskou lásku.

Spíše než „pohané“, mají podobné cítnosti jako tento zmíněný Samaritán mít lidé vyznávající k es anskou víru. Církev nelze posuzovat podle její politické moudrosti, síly k es anských vojsk, myšlenkových konstrukcí nebo velkodušného mecenášství, nýbrž podle toho, jak dokáže přetvořit své zásady v praxi, jak se stává bližním, umývá lidem nohy a stará se o ně. Láska není nic, co se dává, co se dává, tak jako když bohyně otevře svou pokladnu a chce dát chudému z toho, čeho má nadbytek. Láska patří do oblasti bytí, je to láska Boží, plně obětovaná a zaměřená navenek. Je to výzva („mám hlad, a dali jste mi najíst...byl jsem nemocen, a navštívili jste mě“ – Matouš 25,35-36), je to hodnota, která s sebou nese následování jak osobní („jdi, prodej...přijmi a následuj mě“ – Matouš 19,21), tak společné („všichni, kteří přijali víru...mili všechno společné“ – Skutky 2,44). (Messina, 2001, s. 7).

K es anská soucitná láska ukazuje v bližním dítěte Boží, ukazuje Boha jako vinnou a neskonalou lásku obepínající veškerý svět, za nějž Kristus obětoval svůj život. Láska se stává v k es anství centrální činností, ujímá se veškeré bídy: tělesné, duchovní i mravní, užívá úctinných prostředků nejen přirozených, nýbrž i nadpřirozených a dovede přinést ve prospěch bližního i obět vlastního života podle příkladu a příkazání Krista. Nebo „nikdo nemá větší lásku než ten, kdo za své přátele položí svůj život.“ (Jan 13,15) (Konečný, 1927, s. 7).

1.1. Odkazy v bibli

Mnoho zmínek o Ježíši Kristu v evangeliích Nového zákona poukazuje na to, jak n koho uzdravuje, uzdravil nebo jde uzdravovat. Uzdravování nemocných je pro n ho d ležit jší i než doslovné zachovávání soboty. Nic pro n ho není horšího, než vid t trpícího a „p ejít na druhou stranu“. Lidé p icházeli k Ježíšovi pro uzdravení a on se t mto žádostem nevyhýbal, nýbrž se jim snažil velkodušn vyhov t.

„Pov st o n m se roznesla po celé Sýrii. P inášeli k n mu všechny nemocné, postižené r znými chorobami a neduhy, posedlé, nám sí né i ochrnuté, a uzdravoval je“ (Matouš 4,24).

„Také z Judska, z Jeruzaléma, z Idumeje, ze Zajordání, i z okolí Tyru a Sidónu p išlo k n mu hodn lidí, protože slyšeli, co všechno koná...Mnoho jich totiž uzdravil, takže se neduživí hrnuli k n mu, aby se ho mohli dotknout“ (Marek 3,8-10).

„Když zapadlo slunce, všichni, kdo m li nemocné nejr zn jšími neduhy, p ivád li je k n mu a on vkládal ruce na každého z nich a uzdravoval je“ (Lukáš 4,40).

„Šel za ním velký zástup, protože vid li znamení, která konal na nemocných“ (Jan 6,2). Jiná místa ukazují, že t mito znameními jsou myšlena zázra ná uzdravení: “Také farizeové se ho znovu vyptávali, jak naby l (slepý) zraku. On jim odpov d l: „P iložil mi na o i bláto, umyl jsem se a vidím““ (Jan 9,15).

„Když nastal ve er, p inesli k n mu mnoho posedlých zlými duchy. Svým slovem duchy vyhnal a všechny nemocné uzdravil“ (Matouš 8,16-17).

„Když vystoupil a uvid l velký zástup, bylo mu jich líto a uzdravil jejich nemocné“ (Matouš 14,14).

„Když p išel Ježíš do Kafarna, p istoupil k n mu jeden setník s prosbou: „Pane, m j služebník leží doma ochrnutý a hrozn se trápí.´ Ježíš mu ekl: „P ijdu a uzdravím ho.´ Setník mu však odpov d l: „Pane, nezasloužím si, abys vešel do mého domu. Ale ekni jen slovo, a m j služebník bude uzdraven.´...Setníkovi pak (Ježíš) ekl: „Jdi a jak jsi uv il, tak a se ti stane.´ A služebník se v tu hodinu uzdravil“ (Matouš 8,5-13).

„Když vešel Ježíš do Petrova domu, uvid l, že Petrova tchyn leží a má hore ku. Dotkl se její ruky, a hore ka jí p estala, (ona) vstala a obsluhovala ho“ (Matouš 8,14-15).

Ježíš potom pov ũje své apoštoly, aby v této služb pokračovali:

„Potom si zavolal svých dvanáct učedníků a dal jim moc nad nečistými duchy, aby je vyháneli a uzdravovali každou nemoc a každou chorobu“ (Matouš 10,1).

„Potom svolal svých Dvanáct, dal jim sílu a moc vyhánet všechny zlé duchy a léčit nemoci. Poslal je hlásat Boží království a uzdravovat nemocné“ (Lukáš 9,1 -2).

Apoštolové pak skutečně tuto Ježíšovu výzvu plní:

„Vyháneli mnoho zlých duchů, pomazávali olejem mnoho nemocných a uzdravovali je“ (Marek 6,13).

Ježíšovo uzdravování však mělo i mnoho kritiků, nebo Ježíš při této činnosti neváhal i přestupovat náboženské zvyklosti, považované za velmi důležitě. Uzdravoval i v synagogách a v sobotu, posvátný den Židů. Proto mu mnozí usilovali i o život:

„Ježíš opět vstoupil do synagogy. Byl tam člověk s ochrnutou rukou. Dávali na Ježíše pozor, zdali ho uzdraví v sobotu, aby ho mohli obžalovat... řekl tomu člověku: ‚Vztáhni ruku‘. Vztáhl ji, a ruka byla zase v pořádku. Farizeové šli hned ven a herodovci se proti němu radili, jak by ho zahubili“ (Marek 3,1 -6).

1.2. Z myšlenek encykliky „Deus caritas est“ papeže

Benedikta XVI.

Encyklika papeže Benedikta XVI. „Deus caritas est“ (Bůh je láska), byla zveřejněna dne 25.1.2006, měsic po jejím podepsání 25.12.2005. Dokument vychází ze slov Prvního listu apoštola Jana: „Bůh je láska, kdo zůstává v lásce, zůstává v Bohu a Bůh zůstává v něm“ (Jan 4,16). Papež v něm připomíná, že láska k bližnímu je podstatou katolické církve, mezi formami lásky zvlášt podporu uje podporu charitativní pomoci církve. Druhá část encykliky se týká konkrétních skutků lásky k bližnímu, která je zakotvena v lásce k Bohu. Papež se zabývá strukturami charitativní služby v kontextu současné společnosti: „Sdlovací a komunikační prostředky dnes notně zmenšily naši planetu a velmi rychle vzájemně přiblížily lidi a hluboce odlišné kultury. I když toto ‚pobývání spolu‘ někdy vyvolává nedorozumění a napětí, skutečnost, že dnes mnohem bezprostředněji poznáváme potřeby jiných lidí, představuje především výzvu pomáhat v potřebných situacích a

obtížích....V dnešní době, kdy se sdělovací prostředky zdokonalily, vzdálenosti mezi lidmi byly téměř překonány, charitativní činnost musí dnes zahrnovat naprosto všechny lidi a potřeby. Na druhé straně přítomnost nám dává nesčetné prostředky k tomu, abychom poskytovali humanitární pomoc potřebným bratřím. Mezi nimi je třeba v tomto kontextu nikoli na posledním místě zmínit moderní systémy rozdělování potravy a oblečení stejně jako nabídku ubytování a pohostinnosti.“ (Benedikt XVI., 2005, s. 43 -44).

Dále zmíní uje specifický profil charitativních aktivit církve a vzrůst počet specializovaných organizací, které se nasazují i pomocí bližním: „Podle modelu, který nám nabízí podobenství o milosrdném Samaritánovi, keřská charita je nejprve odpovědí na to, co v určité konkrétní situaci představuje bezprostřední potřebu: je nutno nasycit hladové, obléci nahé, je třeba pečovat o nemocné a usilovat o jejich uzdravení, je třeba navštívovat v zraněné a tak dále. Charitativní organizace církve, počínaje charitou (diecézní, národní, mezinárodní), musí vynaložit veškeré možné úsilí, aby byly k dispozici proslužné prostředky, zejména muži a ženy, kteří by na sebe přebírali zmíněné úlohy. Pokud se jedná o službu prokazovanou trpěcím, je v první řadě třeba dbát na odbornou kompetenci. Pomáhající musí být formováni takovým způsobem, aby uměli vykonat dobře, co je třeba, a aby dokázali pokračovat v proslužné péči. Odborná kompetence je první a základní předpoklad, ale sama o sobě nestačí...Ti, kdo pracují v charitativních institucích církve, se musí odlišovat tím, že se neomezují pouze na správné vykonání toho, co je v daném okamžiku třeba, ale že navíc věnují druhému pozornost, jak jim to vnuká jejich srdce, a to takovým způsobem, aby ti druzí zakouřeli bohatství jejich lidskosti.“ (Benedikt XVI., 2005, s. 46-47).

Papež poukazuje na to, že keřská charita musí být nezávislá na politice a ideologiích: „...charitativní dílo není ve službách svetských strategií, protože jde o uplatnění lásky tady a teď, lásky, kterou lov k potřebuje stále. ...Programem keřským, programem milosrdného Samaritána, Ježířovým programem je ‘vnímavé srdce’. Takové srdce vidí, kde je zapotřebí lásky, a podle toho také jedná. ...ke spontánní ochot jednotlivce, chápe-li církev charitativní aktivitu jako komunitní dílo, se musí přidružit organizovanost, plánovitost a spolupráce s podobně zaměřenými institucemi. Dále platí, že

charita nesmí být prost edkem k tomu, co se dnes nazývá proselytismus¹“ (Benedikt XVI., 2005, s. 47-48).

Nakonec Benedikt XVI. ještě jmenuje subjekty charitativního působení církve: „...skutečným subjektem různých katolických organizací, které se vnují charitativnímu dílu, je sama církev, a to na všech úrovních, počínaje farnostmi, přes partikulární církve, až po univerzální církve“ (Benedikt XVI., 2005, s. 49).

¹ cílené získávání nových věřících zmlou jejich povodního náboženského prostředí

2. D jiny charity

2.1. Charita v p edk es anském období

2.1.1. Nejstarší civilizace

Nejstarší známé civilizace, sta í *Asy ané a Babyló ané*, byly oddané hlavn vále nictví a uzavíraly se soucitu a milosrdenství. S poraženými vojsky, m sty, obyvatelstvem a zem í se nakládalo bez lítosti. Asy ané a Babyló ané byli velmi krutí, proj evovali jistou lidskost jen mezi sebou a k svým otrok m, nem žeme však u nich zjistit žádná za ízení, která by potírala bídu a pomáhala chudým.

U Eyp an stálo náboženství a mravnost výše než u *Asy an* a *Babyló an*, na vyšší úrovni byla také jejich pé e o trpící. Vraždy novoroze at byly v Egypt jen výjime né. S otroky se zacházelo lidšt jí, z stávala jim nap . práva manželská. Postavení žen bylo d stojn jší. Egyptská civilizace znala náboženská sanatoria, vybudovaná na hezkých místech, na b ezích ek a u mo e, se sv tnicemi pro krátký pobyt nemocných. U chrám Isidy a Serapida bývali shromaž ováni nemocní, kte í si slibovali úlevu od dobrého ovzduší, ale ješt více od božské ochrany.

U Ind se kladl d raz na almužnu, tím se však nemyslí almužna na zmírn ní bídy chudých, nýbrž na podporu bráhmanských mnich . Opravdová charita se u Ind nerozvinula. Kastovním systémem umož oval nap . beztrestn bít parie, stojící mimo kasty. První nemocnice vznikly v Indii kolem roku 400 p ed Kristem v ovzduší altruismu vyvolaném Buddhou. Na léka ství se pohlíželo z hlediska mystického jako na osvobození od zla.

V ín se již v roce 2800 p ed Kristem. používala akupunktura a asi sto lék .

U starých *Hebre* vykonávali léka ství kn ží. Jejich zdravotnická pol itika se vyzna ovala bojem proti nakažlivým chorobám. Odsuzovali pomoc amulet a arod j , utíkali se k modlám a fetiš m.

V *pelagické* neboli *egejské civilizaci* chybí jakýkoliv pojem ošetřovatelské péče. Nemocný byl osobou společensky neužitečnou, která nestála za pozornost, byla bezcenná a obec se jí neměla zabývat.

2.1.2. Starověké lékařství

V nástupnické řecké civilizaci oslavenější kultura. řecké umění básnické, epiické, stavitelské a sochařské, stejně jako filozofie, je především nejvyššího obdivu. V součinné lásce však lékařství bylo vzorem nemůže, především vztahem k otrokům, kteří byli živými nástroji. V lékařství však nalzáme i organizované formy zdravotní péče:

- 1) *Asklepieia*: malé chrámky zasvěcené božstvu s rozsáhlými sloupodíly pro uložení nemocných, později rozšířené pro tělesnou péči, pro rekonvalescenty, rodilky a umírající. Lékařské umění provozovali kněží.
- 2) *Iatreia* byly veřejné ošetřovny s pohlávkými chirurgickými pracovníky. Zde se provozovalo profesionální lékařství, vážnější, méně empirické.
- 3) *Domácí nemocnice*, místnosti upravené pro ošetření rodinných příslušníků, jakési malé soukromé kliniky.

Nejdůležitější lékařskou osobností antického světa je Hippokrates. O Hippokratovi jako člověku nevíme skoro nic, ale zachovala se bohatá sbírka jeho spisů. Z nich si zachovala bezpochyby dodnes platnost a aktuálnost „Průsvaha“. Uitel v ní mluví o důstojnosti lékaře a skoro kněžské vznešenosti lékaře.

2.1.3. Starověký Řím

U Římanů byly předpoklady pro charitu ještě nepříznivější než u Řeků. Římané byli tvrdí bojovníci, bez citu podrobovali okolní národy svému panství a platilo u nich tvrdé právo silnějšího. Co se týká lékařské péče, nalzáme u Římanů stejné i výrazy jako u Řeků: chrámky, léčivé prostředky, útulky.

Římské chrámky se staly vyhledávaným střediskem pro nemocné, takže měly hodnotu nemocnic podle řeckého vzoru. V Římě byl za sídlo chrámu boha Askulapie zvolen

Tiberský ostrov. Tento chrám byl opravdovou nemocnicí s rozsáhlou zdravotnickou organizací.

Medikatriny odpovídají eckým iatreia.

Valetudinaria byly ošetřovny pro rodinné příslušníky, kde vládl láskyplný vztah, kdežto nemocné služebnictvo a otroci byli lézeni jen pro výhody. Personál tvořili lékaři a ošetřovatelé. Existovaly také lazarety pro vojsko.

2.2. Charita v křesťanském starověku

Z příchodem Ježíše Krista se zrodila nová zdravotnická kultura, jejímž hlavním poselstvím bylo:

- a) Ježíš se ztotožňuje s každým člověkem, který potřebuje pomoc.
- b) Láska k bohu a k bližnímu shrnuje celý Zákon a Proroky, vede k evangelijní dokonalosti, je naplněním Zákona.
- c) Láska k chudým rozhodne, zda budeme při posledním soudu postaveni na stranu blažených, nebo zavržených: "Na konci života budeme souzeni podle lásky."
- d) Láska je snadný prostředek, který nás činí přáteli a obhájci chudých, abychom jednou byli přijati do věčných přibytků.
- e) Nové chápání člověka jako Božího dítěte, údu Kristova těla.
- f) Není rozdíl mezi otroky a svobodnými, pány a služebníky.
- g) Lékařské umění se už nesmí chápat jako pramen zisků nebo projev magie, nýbrž jako výraz Kristovy lásky.
- h) Obrana života, a to každého života, od početí až do smrti.
- i) Zdravotní a charitativní nasazení zejména pro slabé a chudé.
- j) Tělo určené ke vzkuší nabývá nové důstojnosti.
- k) Ježíš dává smysl a hodnotu každé lidské bolesti, i když člověk trpí nevinně.
- l) Láska očištuje a odlišuje hříšce (Messina, 2001, s. 24 -25).

Tyto body, podstatné pro život a poslání církve, zahrnovaly originalitu evangelijního poselství. První kresťanské obce je vnímaly, pochopily je a přisvojily si je, jak o tom svědčí Skutky apoštolů a první velcí církevní otcové.

Od nestarších dob církve se mluvílo o společném vlastnictví majetku jako o vytouženém ideálu. Tím se však nemyslel jakýsi „kresťanský komunismus“. Církev spíše chtěla učít, že majetek je dán proto, aby byl spravován ku prospěchu chudých.

Nejvhodnější chvílí pro vzájemné dělení a pro jeho účinnost byla eucharistie. Po mši dávali majetní dobrovolně co chtěli. Sběrka se odevzdala představenému a ten z ní podporoval sirotky, vdovy, nemocné, nebo jiné potřebné, také vězně a hosty. Pohanický epiškop Lukiános ze Samomaty popisoval první kresťany takto: „Jejich první zákonodárce je přesvědčil, že se všichni stávají navzájem bratři. Jakmile se obrátili, odhodili ecká božstva a začali uctívat onoho ukázaného mudrce a žít podle jeho zákonů. Protože jsou si všichni rovni, vědí také, že mají všechno společné, pohrdají bohatstvím, přijímají to, co se jim přinese, a uchovávají to pro společné používání. Spoléhají se navzájem na věrnost každého. Takže vyskytne-li se u nich nějaký prohnaný podvodník nebo jiný zkušený zloděj, který umí využívat svými kejklemi dobromyslnosti těch prostáků, velmi brzy se obohatí.“ (Messina, 2001, s. 28-29).

Láska k bližnímu situaci kresťanů nezlepšila. Veřejné mínění jimi pohrdalo, pokládalo je za oběť „třetí kategorie“. Protože nebyli polyteisty, nazývali je „ateisty“. Velká kultura je ignorovala, jako kdyby neexistovali. Drobný lid je nenáviděl. Římský stát je začal pronásledovat. Nejprve vypukla pronásledování sporadická, místní. Kresťané byli obviňováni ze vzpoury a z „nepřátelství k lidskému rodu.“ Za císaře Decia (249-251) bylo kresťanství všeobecně a absolutně zakázáno. Každý občan musel obětovat božstvá. Stát se kresťanem tedy znamenalo dát svůj život všanc. Přesto však křesťanství přibývalo. Dá se říct, že čím více začalo pronásledování, tím více přibývalo kresťanů.

Dvě věci byly typické. První byla odvaha mučedníků, kteří tím, že umírali za svou vírou, dávali najevo, že se jedná o věrnost, druhou byla touha po lepší životě, otevřeném božským hodnotám, což pobouřovalo pohany, třetí víra ve věčný život a čtvrtá láska, a to jak láska bratrská, tak láska k chudým.

Pohané kresťanům nejprve nevěřili a byli zmatení. Nechápalí, jaký má smysl odpouštět a pomáhat někomu, kdo nám to nemůže oplatit. Chápali filantropii, lidumilnost, jež přináší

povstání, vážnost a vděčnost, ale láska k esanům byla obětavá a nezištná. Heslem k esanům byla „almužna“, která znamenala „milosrdenství“ a již se dosahovala odpuštění hříchů.

Charitativní práci mezi prvními k esany vykonávali především biskupové. U nich se scházely dary, které pak byly rozdělovány dál. Jejich pomocníky byli jáhnové, jejichž úkolem bylo znát chudé v jejich obvodech, pořizovat jejich seznamy a správně pak organizovat pomoc a rozdělovat almužny. Pomoc se také musela poskytovat opatrně, aby nebyli pohané a především úřady na k esany upozorováni, proto se také stíhala místa, kde se pomoc poskytovala. Biskupům pomáhaly v charitativní činnosti také některé vdovy, vybíraly se ty ženy, jimž bylo nejméně šedesát let a které se v předchozím životě osvědčily dobrými skutky a ctnostným životem. Počet podporovaných nebyl malý. Za papeže Cornelia kolem r. 250 po Kristu živila k esánská obec v Římě každodenně 1 500 chudých, v Antiochii 3 000 chudých a v Caesareji za Jana Zlatoušého rovněž 3 000 chudých (Vašek, 1941, s. 25).

Charita se v první řadě ujímalá sirotky a vdovy. Biskupové se sirotky ujímali a vychovávali je tak, aby si byli schopni, až dospějí, sami vydělávat na chleba. Postavení vdov, především těch, které měly malé děti, bylo v tehdejší době tak žalostné, že pomáhat jim bylo jednou z předních povinností k esanů. Patřilo jim dokonce čestný název „oltář Boží“, tedy to, co se jim dalo, bylo jako by se kladlo na oltář Bohu. Pevně se také o nemocné, chudé a práce neschopné. Nemocní a chudí neznamenal pro tehdejší společnost nic, to nejlépe dokresluje císař Galerius, který je nechal sehnat dohromady, nalodit na loď a namořit a potopit. Sv. Vavřinec ukazuje naproti tomu nářady mrzáků, žebráků a chudých se slovy: „Toto jsou poklady církve.“ (Vašek, 1941, s. 26).

K esané se též starali o pocestné a cizince, zejména o ty, kteří byli vyhnáni ze svých domovských měst a ocitli se v cizím prostředí bez prostředků. Starali se též o k esánské vdovy, jichž byl v té době velký počet. K esané, zejména jáhni, hledali nejrychlejšími cestami přístup do věznic a přinášeli jim jídlo, útočiště a zejména přijímání. To tak zlobilo pohany, že císař Licinius dokonce vydal příkaz, aby všichni, kdo byli přistiženi v činnosti přistižení, byli rovnou uvrženi do žaláře a byli potrestáni jako ti, jimž chtěli pomáhat. K esané se starali také o to, aby byli lidé pohřbíváni, což v té době nebylo také vždy samozřejmostí, zejména v období velkých pohrom, hlavně morových epidemií.

Navštvovali nemocné, sloužili jim a pečovali o ně a nezávidka s nimi také radostně opouštěli život.

Zásluhou křesťanů se změnilo také nahlížení na postavení otroků. I když v římských dobách křesťan ještě nebylo otroctví zrušeno, v ohledu náboženském platil otrok za plně rovnocenného bratra. Mohl se stát knězem i biskupem. Měl stejná práva náboženská a duchovní jako svobodní. Istota křesťanské otrokyně byla stejně nedotknutelná jako istota křesťanky svobodné. Křesťanským pánům se kladlo na srdce, aby s otroky zacházeli jako s bratry a otroky, aby pána poslouchali jako Krista (Kolos. 3,22). Pánům se doporučovalo, aby otroky propouštěli na svobodu. Vrstevník císaře Hadriána Hermianus dal v hod Boží velikonoční svobodu 1 250 otrokům. Chromatius² připomíná křesťanskými osobami, které patří k jeho domu a říká: „Ti, kdo mají Boha za otce, nemají být otroky lidí.“

Ke změně v postavení křesťanů došlo za císaře Konstantina I. Velikého. Ten roku 313 *Ediktem milánským* ukončil pronásledování křesťanů a zaručil náboženskou svobodu všem obyvatelům říše. Císař byl křesťanem a křesťanství, po několik desetiletí zakazované, se stalo státním náboženstvím. Konstantin křesťanství všestranně podporoval a roku 325 svolal do města Nikaia 1. ekumenický koncil. V roce 324 se rozhodl přesunout sídlo císařské vlády do egejského města Byzantion, které bylo po jeho smrti přejmenováno na Konstantinopol. Skutečnost, že se římská říše stala křesťanskou, byla pro některé strážce výhodou, ale pro jiné záležitostí. Souinnost státu a církve se mnohdy zadržovala. Církev nyní musela zasahovat do politické, vojenské, hospodářské i společenské oblasti. Křesťanská dobroinnost nezmenšila nic na svých základních myšlenkách. Opatrná a ostražitá opatrnost a úzkostlivé skrývání před pohany, charitativní práce se tak mohla konat ve větší míře a tedy intenzivněji. Zásada pomoci chudým v jejich potřebách byla uzákoněna v *corpus iuris*³.

Pro ochranu nejslabších společenských tříd byl ustanoven obhájce lidu. Chudé a opuštěné rodiny s více než pěti dětmi byly osvobozeny od osobních daní. V případě, že byl rodič mrtav, zabaven majetek, měl dítě právo na podporu, chudé vdovy byly uděleno důchodové

² sv. Chromatius, zemřel . 407, biskup akvilejský

³ *corpus iuris civilis* - kodifikace římského práva provedená na podnět byzantského císaře Justinia I. v 6. století

právo, odložení d t í bylo pokládáno za trestu hodnou vraždu, sta í a bezmocní lidé m li být sv eni dobro inným osobám, v zni m li být chrán ni proti bezohlednosti žalá ník , spole nost si m la vzít za úkol chránit sirotky a vdovy, týrá ní a zabíjení otrok bylo trestáno, ned le byla uznána za den odpo ínku. (Messina, 2001, s. 56).

Za íná se s budováním zvláštních ústav , aby se v nich mohla pé e o pot ebné provád t dokonaleji. Neznám jší byly *xenodochia*, v nichž se poskytovala pohostinnost cizinc m, pocestným a host m a v nichž také byli ošet ováni nemocní. Slavné bylo nap . *xenodochium* v Konstantinopoli, jež spravoval Jan Zlatoústý⁴.

Nosokomia byly ur ené pro ošet ování nemocných, *brefotrofia* sloužila výživ a opatrování nejmenších d tí, *orfanotrofia* m ly podobný ú el jako sirot ince, *gerontotrofia* byly útlkem pro staré a *ptochotrofia* sloužila jako sirot ince. Nejv tším charitativním ústavem starov ku byla Basiliad v m st Cézareji v asijské Kapadocii. Zakladatelem byl biskup Basil (330-379). P vodní nevelký chudobinec se p em nil postupn v soustavu pavilón pro jednotlivé obory sociální pé e, bylo zde i odd lení pro malomocné. Krom špitálu vznikaly v Basiliad ubytovny pro cizince a r zné dílny, v nichž se zajiš ovaly pot eby pacient a sou asn se poskytovala mládeži p íležitost nau it se n jakému emeslu. V blízkosti m sta Cézareje tak vzniklo tém nové m sto.

Novým jevem v k es anské spole nosti byl vznik mnišství. Zrodilo se v Egypt , ale rychle se rozší ilo do Sýrie, Kapadocie, Palestiny, Itálie, Galie a Afriky. Pohnutky jeho rozmachu m žeme hledat v jisté reakci na masové k es anství, v n mž ochabla horlivost, ob tavost a angažovanost. Vystavlo riziko, že bude zapomenut k íž. Císa ská moc se symboly násilí se stala najednou p átelskou. Z nep átel se stávali k es ané, ale byli to stále stejní lidé a m li stejné metody. Mních však cht l následovat Krista více zblízka a prožívat doby modlitby, postu a boje, být vzdálen od všeho a setrvávat o samot s Bohem. Zpo átku bylo mnišství spontánní, individuální a neorganizované. Jak se však rozší o valo, vyvstala pot eba nové formy mnišství, založené ne na samot , ale na spole ném život . Takto se zrodily první kláštery. Spole ný život mních se ídil p esnými pravidly, která se

⁴ Jan Zlatoústý (347-407), konstantinopolský arcibiskup, p ídomek Zlatoústý dostal pro svou kazatelskou a e nickou zdatnost

netýkala jen povinností a závazk mních , ale i stravy, práce a všeobecn ých služeb. Mniši žili chud ě a pracovali, ale všechno nespotebovali, aby mohli št ě rozdávat chud ým.

Charitativní ěinnost v t ěchto staletích konali p ědevším benediktini. Sv. Benedikt ěrpal z cenných spis ů sv. Basila a složil opravdovou univerzální ěholi, v níž zd ěraz uje lásku k nemocným a pohostinnost. Mnišství m ělo velké zásluhy na rozvoji léka řství. Mnozí mniši byli též léka ři, ošet řovateli a odbornými bylinká ři. Kláštery se stávaly centry zdravotnické kultury. Benediktinské knihovny uchovávaly nedocenitelné léka řské kodexy. Mezi nejslavn ější kláštery pat ěil klášter montecassinský, dalšími slavnými kláštery byly Svatý Havel ve Švýcarsku s dokonale zorganizovanou ošet řovnou, Fulda v N ěmecku, pov ěstná svou léka řskou školou, Farfa u ějíma atd. (Messina, 2001, s. 66).

Dalšími zvláštními charitativními za řizeními byly *diakonie*. Zpo řátku se tímto výrazem ozna ovala veškerá služba, kterou poskytovala církve chud ým, pozd ěji, asi od 6. století se tak zaaly nazývat za řizení vydržovaná ze státních p ěísp ěvk ů, z dar ů laik ů i ěhovník ů . Diakonie nebyly kostely, ale sv ětské budovy ur ěené k p ěí o chud ě. M ěly jim poskytovat almužny, duchovní p ěí a možnost hygieny.

2.3. Charita ve st ědov ěku

St ědov ěk bylo obdobím velice nestálým a chaotickým . V n ě kterých obdobích a v n ě kterých zemích to bylo období napln ěné harmonií a bratrskou láskou, v jiném období se však setkáváme se surovým barbarstvím a nevídanou krutostí. Na po řátku st ědov ěku se ješt ě obyvatelstvo vzpamatovávalo ze t ěty setletého st ěho vání národ ů . Pálení, ni ění a loupení bylo na denním po řádku.

V celém raném st ědov ěku byla církve ve m ěstech i na venkov ě hlavní řu řitelkou spravedlnosti, míru a po řádku, rozdávání almužen a p ěí e o chud ě a nemocné. Opat ovaly se prost ědky na podporu chud ých. Církevní sn ěm v Cáchách roku 810 vybízí lid, aby dával almužny. Z toho m ěla chudin ě v bohatších zemích p ěipadnout polovina, v chud ěších dv ět ětiny. K ěesanské náboženství však nebylo jen oficiálním náboženstvím, ve všeobecném rozvratu zp ěsobeném vpádem germánských kmen ů , byly církevní struktury jedin ě, které z staly funk ční. Církve si byla tohoto v ědoma a proto svými sm ěnicemi

odpovídala na specifické problémy společnosti. Pírozen , že v tomto kontextu církev postupně bohatla, například ve Francii vlastnila třetinu půdy. Z toho však nejméně třetina statků nebo církevních důchodů byla zákonem určena pro chudé, nemocné, sirotky, vdovy a malomocné. Pro kněží v Galii platil zákon církevního sněmu z Rennes: „Cokoli vlastní klerici, je chudých.“ Ba dokonce platil zákon, že každý věřící musí v závěti odkázat něco chudým, s tím, že kdo to neudělal, se nakládalo tak, jako by před smrtí nepřijal svátost. (Vašek, 1941, s. 54).

Situace se začala měnit v osmém století s frankou dynastií Merovejců. Dochází k prvním případům olupování církve, což má za následek nárůst úplatkářství a v tšících ochuzení obyvatelstva (Messina, 2001, s. 79). Po smrti Karla Velikého nastává větší chaos. Všeobecná nejistota rozmnožovala bídu a časté epidemie kosily nesčetné oběti. Organizování dobročinnosti však tímto nekončí. Nejen biskupství, ale i kláštery a hrady pánů se stávají středisky sociální pomoci. Na rozdíl od prvních křesťanských dob, kde tato činnost byla u biskupů a později ve farnostech, ve středověku se přesouvá charitativní práce stále více na kláštery a řeholní osoby vůbec (Vašek, 1941, s. 80). Kláštery se na mnohých místech staly jediným útočištěm chudiny. Jednotlivé řehole vykonávaly, zvláště v prvních dobách své existence, své poslání s nejvyšším vypětím a dávkou idealismu. V kláštřech žili řeholní ošetřovatelé a ošetřovatelky ve velmi skromných poměrech a v oděkání, aby zbylo více pro chudé. Kláštery byly velkým dobrodincem chudiny, která se kolem nich ve velkém množství shromažďovala. V dobách hladu a nouze se úsilí klášterů vystupovalo. Za hladu v Burgundsku živil sv. Bernard⁵ denně na 2000 lidí, klášter v Heisterbachu za podobných poměrů v roce 1197 po delší dobu denně rozdával 1500 porcí (Vašek, 1941, s. 55). Některými rytíři i mluví výslovně poručeno, že žádný zbylý chléb se nesmí schovávat, nýbrž rozdat chudině. Jsou také doklady o tom, že středověká charita si byla vědoma toho, že nelze almužnu rozdávat slepě, ale jen mezi lidmi, kteří ji skutečně potřebují a ne mezi lenochy a podvodníky. Tvrdě středověkých etických směrnic Tomáš Akvinský⁶ stanovil zásadu: „Nesmí se podporovat hříšník, aby byl podporován ve svém hříchu.“ . Během staletí se však z řeholníků mnohde

⁵ Bernard z Clairvaux, (1090-1152), středověký teolog, filozof a myslitel

⁶ Tomáš Akvinský, (1225-1274), filozof a teolog scholastické tradice

p vodní idealismus vytrácel, život se zesv ťš oval a tak se mnohde usadilo sobectví a láska k bohatství. To, že mnohé ehole zbohatly, se pro n stalo osudným.

V církvi je zavedena instituce desátku, která sloužila nejen k vydržování kn ůží a úhrad výdaj za bohoslužbu, nejmén t etina z desátku šla do pokladen na výživu chudých. Vš em chudým z farnosti se dostávalo podpory ze získaných prost edk . Zvláštní výsady se dostávalo t m, kte í byli zapsáni do zvláštního seznamu, neboli matriky a íkalo se jim proto *matrikularii*, asto byli ozna ováni jménem „chudí Kristovi“. Každý biskup m l povinnost z izovat vedle biskupského paláce hospic pro chudé, pocestné a nemocné. Každý týden m l také on, nebo jeho arcijáhen navšt vovat v zn v žalá ích a dohlížet nad tím, jak se s nimi zachází, p ípadn šán t peníze na jejich osvobození. N co podob ného se d lo i na hradech pán , zejména poté, co byl do církve p íjat rytí ský ád. íkalo se mu „osmá svátost“. Významné je též úsilí církve elit d sledk m násilí. Na tehdejších koncilech byla uzákon na povinnost zdržet se vojenských akcí v dob církevních svátk .

Po prvním tisíciletí se p i in ním církve v Evrop a ve St edomo í zna n rozvíjí špitální hnutí. Špitály z izovali biskupové, pozd ji je za aly budovat i m sta, bratrstva a zvláštní cechy. Ve Francii byl špitál nedílnou sou ástí katedrály nebo baziliky a u velkých klášter bylo jeho z ízení povinné. V tomto období se za íná rodit rytí ství. Ze za átku vzniklo na podporu rostoucí feudální hegemonie, ale církev ho m ní na prost edek po ádku a spravedlnosti, podpory slabých a obrany církve. B ylo v cí cti každého rytí e chránit bezbranné. P i pasování rytí e byl jeho me požehnán slovy: “Kěž zajíš uje obranu a ochranu kostel , vdov a sirotek , nemocných, chudých a všech Božích služebník “ (Messina, 2001, s. 87). Takto vzniklo mnoho vojenských ry tí ských ád . Nap íklad *Jeruzalémský špitální ád* vybudoval nemocnici zvanou S. Maria in Latina, technicky velmi dokonalou. *Špitální ád svatého Lazara* se vyznamenal pé í o malomocné v Jeruzalém a v jiných m stech Východu. P i in ním n meckých rytí vzn íká ve Svaté zemi také *N mecký ád*. Krom nemocni ní služby se tito rytí i zavazovali také k ambulanci služb p i papežských cestách.

Ve 12. století p estává být praxe bliženské lásky výsadou biskup , mnich a klerik a stává se také ínností laik . Laici se zdržují a zakládají nejzn jší za ízení, od sirot inc po útulky pro prostitutky, od ústav pro malomocné po nemocnice. Jako p íklad m žeme uvést dosud existující Bratrstvo nebo Spole enství milosrdenství, založené roku 1214 ve

Florencii nosi em zavazadel Pierem Luca della Borsa. Taková r znost iniciativ vede k specializaci charitativních služeb podle pot eb. Vznikají útulky pro slepce, domy pro choromyslné, leprosária. Úroveň se začíná zlepšovat, hygiena a strava je již na vyšší úrovni, budují se lázně, podává se maso, zelenina, ryby a obiloviny, tedy pokrmy, které se tehdy objevovaly pouze na stolech zámožných lidí.

Vzniká mnoho iniciativ, na kterých se podílejí korporace, které se omezují na pomoc vlastním členům, bratrstva, která vzta hovala svou pomoc na všechny, národy zajišťují pomoc svým krajanům v cizině. Vzkvétají špitální řády jejichž podstatnými rysy je ošetřování nemocných a život v komunitě vázaný těmi sliby – chudoby, čistoty a poslušnosti. Řehole svatého Augustina zavazuje k chůru a ke klauzule, i když neplísne. Za zmínku stojí *antoniáni*. Založeni byli roku 1095 v jižní Francii. Proslavili se zejména péčí o osoby zasažené morem. Později, když nemoc začala ustupovat, jejich význam pomalu upadal a roku 1677 byl za Ludvíka XIV. řád zrušen. *Řád bratří nebo rytířů z Altopascia* měl za cíl pomáhat cestujícím a poutníkům. *Řád trinitářů* vykupoval křesťanské otroky uvězněné Saracény. Jeho zakladatelem je svatý Jan z Mathy. Církev vnovela zvláštní péči i nemocným malomocenstvím. V té době existovala jen ve Francii 2000 a v celém křesťanském světě 19 000 leprosárií. O malomocné se v té době staraly mužské řády. Při morových epidemiích vznikají lazarety, budovány jsou na izolovaných místech, vzdálených obydleným místům nebo obklopeny mořem, aby se zamezilo šíření nemoci – například ostrov Nazaret v Benátkách nebo Tiberský ostrov v Římě.

První skutečné nemocniční hnutí je spojeno s iniciativou *řádu Svatého Ducha*, který založil ve Francii Guy de Montpellier. Papež Inocenc III. (1198 -1216) dal na začátku svého pontifikátu vybudovat nemocnici Svatého Ducha v Římě o kapacitě 300 lůžek. Její vedení bylo svěřeno tomuto řádu. Později vzniklo v Evropě přes 1200 obdobných zařízení, které se chtěly přidružit k nemocnici Svatého Ducha, později také v Latinské Americe, kde vznikaly nemocnice na základě evangelizační činnosti církve. První byla nemocnice svatého Mikuláše v Santo Domingo roku 1503, později nemocnice Panny Marie Sněžné v Kolumbii roku 1551, 1560 v Mexico City a v Cuzcu v Peru.

Nejpronikavější však do dnešinka zasáhl asi *řád františkánů*. Ten má jméno po sv. *Františku z Assisi*. František se narodil roku 1181 v Assisi nedaleko Perugia. Jeho otec byl bohatý obchodník s látkami, matka pocházela z Francie. V mládí se František nijak nevymykal ze

spole nosti bohatých mladík . Zú astnil se tažení proti Perugii, p i kterém byl zajat a rok v zn n. Trp l také vážnou nemocí. V pr b hu tažení a nemoci m l sny a vid ní, že má odevzdat sv j život služb Kristu. Vykonal proto pou do íma, na které zažil roz arování p i konfrontaci bohatství církve a chudoby lidu. Zahodil proto peníze, odevzdal sv j šat nejbližšímu žebrákovi a za al pomáhat chudým a nemocným. Hlásal absolutní chudobu a odevzdání se do v le Boží. Po ase se kolem n ho se adili první žáci, proto sepsal jednoduchá pravidla a založil první řád. František toužil hlásat evangelium po celém sv t a nabádal k tomu i své následovníky. Stal se proto zakladatelem organizované misijní innosti. Dostal se i k tureckému sultánovi, ten byl Františkem tak zaujat, že ho nenechal oproti svým zvyklostem popravít, ale v klidu ho propustil. Jeho zdravotní stav se však postupn zhoršoval, na jeho t le se objevila i stigmata a na konci života i oslepl. Zem el roku 1226 v chýši na zemi p ikryt vyp j eným plášt m.

St edov kou Evropu potkalo mnoho t žkých ran, mezi nimi stoletá válka, která m la za následek hlad a sucho a také opakované morové epidemie, obzvláš epidemii z roku 1348, kterou lí í Boccacio. Ty uvrhly masy obyvatel do chudoby a bídy. Tito chudí by li výzvou pro církve, aby hledala nové formy pomoci. Místo izolovaných klášter stává františkáni konventy v srdci obydlených center. P ejí se vmísit mezi chudé a sdílet jejich podmínky. Tato blízkost má dva nejvýznamn jší výrazy: zastavárny a obilní fondy . V ící vytvá eli po áte ní fond pro zastavárnu, p i každé pot eb se jednotlivci nebo rodiny obracely na fond, kde odevzdali zástavu ve dvojnásobné hodnot , než je požadovaná p j ka. Za to dostali peníze na 5% úrok. Jestliže p i vypršení lh ty nebyly pen íze vráceny, zástava byla prodána v dražb . Podobn fungovaly i obilní fondy.

Další ranou byla „francouzská“ nebo „neapolská“ nemoc, tedy syfilis. V té dob byla pokládána za nevylé itelnou. Rychle se ší ila, m sta se plnila nemocnými s hnisavými a páchnoucími ranami. V církvi se zrodila „Spole nost božské lásky“, jejíž iniciátorkou byla Kate ina Fieschi Adornová. Syfilis byla tak nebezpe ná a zhoubná, že vyžadovala odd lené ošet ování. Nejprve v Janov a pak jinde vznikají takzvané nemocnice nevylé iteln chorých. Spole nosti božské lásky se ší í v mnoha m stech, zejména p sobením Kajetána z Theiny, ve Vicenze, ve Veron , v Benátkách a v Padov . Kajetán zakládá spolu s Giampietrem Carafou, pozd ji Pavlem VI. řád *teatin* , který se stará v Itálii o nemocnice pro nevylé itelné.

2.4. Charita v novověku

V době humanismu církev postupně přenechává správu a vedení starých charitativních struktur laickým autoritám. Mnoho nemocnic je zavíráno, protože nejsou podporovány církevní charitou. Ošetřování už není pokládáno za věc lásky, ale za úkol a povinnost státu. Nemocný už není Kristovým bratrem, ale občanem a subjektem práv. Hmotný zájem a zisk začíná převážovat nad láskou.

Vliv humanismu vyvyšoval člověka a vzdaloval jej od Boha. Církevní bratrstva a špitální řády začaly slábnout, některé tak, že byly papežem zrušeny. Nejvíce tím trpěli nemocní. Vlivy humanismu pronikají i do církve. Dochází k desakralizaci chudého, jestliže byl ve středověku synonymem posvátna, nyní se stal ničím, povalečkou a podvodníkem.

Při rostoucí masě chudých už nestačila tradiční dobročinnost. Cestu si začala razit myšlenka, že chudí musí být odděleni od ostatních, protože jsou na obtíž a představují hrozbu společnosti. Na začátku 16. století se v různých evropských zemích dala rozšířit opatření na podporu chudých. Roku 1526 vyšel v Bruggách ve Flandrech text s názvem „O podpoře chudých“. Juan Luis Vivés, přítel Erasma Rotterdamského a Tomáše Mora ve své knize napadl chudé i bohaté. První obvinil z předstírání nemoci a z toho, že se sami hubí neestmi, druhé zase z toho, že si staví okázalé hrobky, místo aby dávali almužny (Messina, 2001, s. 101). Navrhl reformu – oddělit „opravdové“ chudé od nepolepšitelných, soustředit je na jednom místě a pečovat o ně.

Jisté známky krize postihly i církev. Almůžna už nebyla nastavenou rukou chudáka, která upoutala sv. Martina. Sv. Bernardin Sienský ve svém kázání řekl: „Ty neslyšíš křik chudých! A víš pro? Protože podle tebe není příliš velká zima. Máš plné břicho, dobře piješ, dobře jíš, máš víc šatů a jsi u teplého krbu. Nevidíš žádnou chudáka, tvé tělo je uspokojeno, duše v klidu!“ (Messina, 2001, s. 102). Savonarola⁷ hrozil bohatým Božími tresty a kritizoval duchovenstvo, které žilo v předstírání. Hlásal, že zbožnost prochází láskou k chudým. Přes tyto výzvy byli chudí stále diskriminováni. Chvála chudoby se proměnila v chválu bohatství. Připravoval se moderní svět. Přichází *Martin Luther (1483-1546)*, který

⁷ Girolamo Savonarola, (1452-1498), italský náboženský a politický reformátor

obvinil církev ze zrady evangelia. Na tridentském koncilu se snažila církev zreformovat katolický svět zdrazněním obnovy evangelijních hodnot. Zdraznila povinnost biskupů být „otci chudých a všech trpících“. Měli dohlížet nad provozem všech charitativních zařízení, navštěvovat nemocnice a zřizovat nové zastavárny, aby chránili obyvatelstvo před líchvami. Z osobností doby katolické protireformace je nutno jmenovat zejména osobnost svatého *Filipa Neriho (1515-1595)*, jenž vytvořil celé hnutí dobročinnosti v Římě, nebo svatého *Karla Boromejského (1538-1584)*, který nechával rozdávat hladovým potraviny, které sám dostal darem. Roku 1576, když v Miláně vypukla morová epidemie, sám rozdával nemocným potraviny, léky a ošacení.

Jedna z kategorií osob, které potřebovaly péči a které jí byly zbaveny na úkor zdraví, byli rekonvalescenti. Ti bývali propouštěni z nemocnic často v nejkritičtějších chvílích, pokud jejich nemoc nejevila známky zlepšení, nebo trpěli nevyhléditelnou chorobou. Dramatická byla i situace duševně chorých. Prvenství v péči o ně lze připisovat Arabům. Ti měli v nemocnicích oddělení pro duševně nemocné, zřizovali psychiatrické léčebny. Arabská nadvláda ve Španělsku přinesla do Evropy první zkušenosti v tomto oboru. V Římě založil první takový ústav roku 1548 Španěl Fernando Ruiz. Dalšími významnými osobami tohoto období, které se proslavily péčí o trpící byl svatý Jan z Boha, zakladatel řádu *Milosrdných bratří*, svatý Kamil de Lellis, zakladatel řádu *kamiliánů* a Vincenc z Paula, otec řádu *Milosrdných sester*. *Svatý Jan z Boha* se narodil v Portugalsku roku 1495 jako Jan Ciudad, prožil rozhárané mládí, stal se žoldněm a bojoval na straně Španělů proti Francouzům a Turkům. Roku 1537 vyslechl kázání sv. Jana z Avily a to na něj zapůsobilo tak, že prožil hlubokou vnitřní proměnu. Založil v Granadě dům a staral se tam o chudé a nemocné. Další nemocnici postavil v Toledu. Roku 1550 se vrhl při záplavách do vody, aby zachránil tonoucího, ale onemocněl zápallem plic a zemřel. Biskup z Tuy si ho vážil tak, že mu říkal Jan z Boha.

Podobně rozmařilý život v mládí vedl i *svatý Kamil de Lellis (1550-1614)*, který byl vášnivým hráčem karet. Když se v 25 letech obrátil, chtěl vstoupit ke kapucínům, ale nebyl pro vážné poranění nohy přijat. Odešel do nemocnice v Římě, kde poznal dramatické podmínky nemocných a sám se o ně začal starat. Roku 1582 založil společenství, které si říkalo „služebníci nemocných“, které mělo ve znaku červený kříž a které bylo předchůdcem Mezinárodního červeného kříže.

Svatý Vincenc z Paula (1581-1660) se vyznačoval zejména tím, že zapojil do sociální innosti ženy. P sobnost žen v této oblasti ve Francii 17. století bylo velkou novotou, bylo třeba p ekonat zákony, p edsudky i odpor ze strany muž . Založil také první školu pro profesionální ošet ovatele v Pa íži.

Vincenc z Paula se narodil v Pouy v jižní Francii. Jako novosv cený kn z upadá do zajetí, stává se otrokem v Tunisu. Po propušt ní p sobí krátce v Avignonu a v ím stává se potom fará em na pa ížském p edm stí. Fyzicky byl dosti slabý a také jeho váhavá a melancholická povaha ho nijak nep edur ovala k velkým in m. M l však soucit s lidskou bídou a byl velkým znalcem života. Ujímal se chudých, nalezenc i odsouzenc na galeje. Jeho nejvýznamn jším dílem je však založení *ádu Milosrdných sester* roku 1630, ty m ly pe ovat o nemocné v nemocnicích, doma i v misijních zemích. P ed tím založil roku 1621 kongregaci muž pro pé i o chudé. Do Lotrinska zpustošeného válkou poslal zásoby potravin a jeden a p l miliónu frank , pomoc poslal také katolík m v Anglii. Mimo t lesnou bídu pe oval Vincenc z Paula také o odstran ní mravní bídy. Roku 1629 otev el útulek sv. Magdaleny pro mravn kleslé a ohrožené dívky.

Pohroma žebroty byla v této dob všudyp ítomná. Trp l jí celý k es anský Západ. Velká evropská m sta byla zaplavena hejny žebrák . V Pa íži bylo kolem roku 1600 na 40000 žebrák p i 200 000 obyvatel (Vašek, 1941, s. 126). P í iny žebravosti spo ívaly v tehdejších problémech, státy mezi sebou neustále bojovaly, propukaly ob anské války a války náboženské. Tuláctví a žebráctví bylo také p ísn trestáno. Ve Francii bylo na ízeno tuláky po prvé v znit krátce, p i opakovaném p istižení mohli být uv zn ni i na dožití. V Anglii za Jind icha VIII. byli lidé p istižení p i žebrot mrskáni, byli odesaní do místa svého rodišt , mohlo jim být u ezáno ucho a p i t etím dopadení byli pov šeni. Za vlády Jind icha VIII. bylo v Anglii popraveno na 72 000 tulák a žebrák . Podle Vivesova ⁸ programu byly ve snaze o izolování chudých zakládány v Evrop instituce, které m ly za cíl ešit otázku žebrání, ímž se m l zárove vy ešit i problém ve ejného po ádku. Ve velkých m stech byly z izovány charitní nemocnice a ú ady pro chudé. Roku 1656 založil Ludvík XIV. Všeobecnou nemocnici, do které zapojil i Milosrdné sestry. Doufal i v pomoc sv. Vincence z Paula, který však nem l k tomuto typu nemocnic d v ru. Proto tam odmítl

⁸ Juan Luis Vives, (1493-1540), špan lský humanista

poslat své kněze. Zatímco velká část ve společnosti i církev chtěla řešit problém chudých ve spolupráci se státní mocí, někteří lidé chovali vlivem tohoto postupu podezření. Například Blaise Pascal na smrtelné loži žádal, aby měl vedle sebe nějakého chudáka, kterému by se dostávalo ošetření a péče, jakých se dostává i jemu samotnému a tím provokoval „dobrou společnost“ své doby (Messina, 2001, s. 113). Snaha o izolaci chudiny však pokračovala. Roku 1664 byla v Janově založena noclehárna chudých. Rovněž v Turíně byl zaplaven masami chudých, kteří se sem stahovali ze širokého okolí. Papež Inocenc XII. povolal do Turína několik jezuitů, aby pomohli řešit tento problém. Na návrh otce Guevarra založil „Apoštolský hospic pro chudé invalidy“ a umístil pro něj Lateránský palác. Byly vydány přísné směrnice zakazující žebráctví a odrazující křesťany, aby almužny dávali přímo chudým. Chudí byli spouštěáni, shromážděni a odvedeni do Lateránského paláce, který se stal velkou manufakturou s provozováním mnoha dílen. Hospic ale velký úspěch neměl. Přesto Inocenc XII. vybudoval charitativní aparát, v němž chudí nalézali útočiště a potěbu péči. Na návrh otce Guevarra pak vznikla roku 1717 Charitativní nemocnice v Turíně.

V době osvícenství se všeobecná situace evropských nemocnic příliš nezmenšila. Přesto církevní struktury nebo struktury s nimi spojené ještě po celé 18. století kryly v tšinu potřeb chudých, žebráků a tuláků. Pokračovala práce dobročinných řádů, které rozdávaly polévky ubran konventy, sbíraly opuštěné děti a potíraly různé formy chudoby. Charitativní činnost se zaměřila více na potřeby svobodných matek a stoupajících dětskou úmrtnost. V celé Evropě vznikají nové naleziště. Jen v Londýně bylo ročně nalezeno na 6 000 odložených dětí. Také v Paříži prudce stoupal počet nalezenců, zatímco v letech 1640-1649 to bylo ročně průměrně 305 případů, za sto let již to bylo průměrně 3 292 případů a v letech 1770-1779 ročně průměrně 6 703 případů. Velká byla také úmrtnost nalezenců. Dlouhým oborem charitativní péče byla v této době otroctví a výkup otroků (Vašek, 1941, s. 133). Soudnictví bylo tehdy ještě velmi nedokonalé a uvězněno bylo i mnoho nevinných. Také úroveň žalářů a zacházení s vězni bylo mnohdy nelidské. Strava se mnohdy poskytovala za peníze vězňům a neměli-li tyto prostředky, umírali často hladem. Na takové vězňovny chodily bídky nebo ženy právních poslů požadovat žebractví, jinde byli vězňové v poutech a žebřali na obživu sami. Papež Inocenc XII. se proslavil zejména Karel Boromejský a Vincenc z Paula. Podobně na tom byli i lidé, kteří padli do zajetí. V tureckých válkách

jich bylo mnoho odvele eno do vzdálených kraj . Tam museli tvrd d ít jako otroci na venkov , v lomech nebo p ístavech a ásto umírali vysílením . Kv li udržování kázn byli také mrskáni, mrza ení a usmrcováni z nepatrných d vod . ásté bylo i mu ení. Církevní ády se proto snažily otroky ze zajetí vykupovat, nap . *trinitá i a mercedená i*. Výnosné byly v tehdejší dob i obchody s ernošskými otroky. Významná byla v tomto sm ru osobnost jezuity *sv. Petra Clavera (1580-1654)*. Ten pe oval o ernošské otroky v Cartagen v Kolumbii.

Ve spole nosti se dostává do módy filantropie, lidumilnost a proto se vládnoucí ínitelé domnívají, že sociální ínnost pro poddané je úkolem státu. S francouzskou revolucí se zlaicizování charitativní ínnosti stalo jedním z hlavních pilí í politického a sociálního programu (Messina, 2001, s. 120). Roku 1790 byl znárodn n církevní majetek, 1792 byly zrušeny církevní ády a roku 1793 znárodn ny nemocnice. Církev tím nejprve ve Francii, pozd ji i ve zbytku Evropy ztrácí prost edky, které jí po staletí sloužily k dobro ínnosti. Francouzská revoluce sebev dom slibovala, že vy eší problém chudinství a žebroty. Konvence se usnesla na tom, že v republice již nebudou chudí ani otroci a že každý ob an bude mít v p ípad nouze právo od státu žádat podporu a také ji obdržet. Výsledek t chto zásah se brzy projevil. Veškerý majetek dobro ínných spole ností spolkla státní pokladna, v níž se jako v pytli bez dna ztratil. Bída, která postihla francouzské ústavy byla hrozná. Zmizely nadace, p íd ly státu byly zcela nedostate né.

V našich zemích znamenaly velký zásah do oblasti charity reformy Josefa II. Zrušením mnoha klášter ucpal velkou ást zdroj , které poskytovaly podporu chudým. Dalším zásahem bylo zrušení jednotlivých špitál . Josef II. cht l centralizovat chudinskou pé í do zemských chudinských fond , které ale nem ly prost edky. P esto úplné odstavení církve z této oblasti nebylo jeho úmyslem. M la p estat žebrota, ob ané m li nosit almužny do farního chudinského ústavu, jehož hlavou byl fará a kterému pomáhal otec chudých, který byl obeznámený s místními pom ry. Podpora byla ur ena jen v takové mí e, aby nikoho nelákala a lidé práce schopní ji volili rad ji než almužnu, ale zase byla dosta ující k základním pot ebám. Tyto farní chudinské ústavy však nebyly zavedeny celoplošn a tak v místech, kde nebyly z ízeny, byla pé e o chudé v cí obce. V 19. století byla charitativní ínnost církve velice bohatá na iniciativy. Na po átku sice byla ješt v úpadku, ve Francii z ní zbyly po revoluci jen trosky. Ale nová doba s novými pot ebami a

příležitosti vytvořila nové ovzduší, v níž se objevilo dost osobností na poli charitativní činnosti, ty vycítily nové příležitosti a přispívaly jim svou prací. V Belgii vzniklo v 1. polovině 19. století přes 50 institutů, které spadaly pod „Sestry sv. Vincence z Paula“. V Itálii bylo nejživější oblastí na charitativnímu Turín, potažmo celý Piemont. Roku 1828 vzniká pod vedením Giuseppe Benedetta Cottolenga Malý domov Boží prozřetelnosti, který přijímá víc než deset tisíc nemocných, starých a choromyslných. Sv. *Josef Cafasso (1811-1860)* se staral o vězně a odsouzené, *Jan Bosko (1815-1888)* pracoval s opuštěnou a zpuštěnou mládeží. Jeho *salesiáni a Dcery Panny Marie Pomocnice* se rozšířily do celého světa.

Církev musela zareagovat na politické a sociální otázky této doby, výsledkem byla encyklika papeže Lva XIII. *Rerum novarum* z roku 1891, která znamenala obrát v postoji církve k dělnickému světu. Tímto se církev zastala proletariátu, kteří byli v prudce se rozvíjejícím průmyslovém světě bezbranní vůči zvrstlým zaměstnavatelům a bezúrodné konkurenci. Typickým jevem této doby je pauperismus, hromadná chudoba a dělnických mas. Milióny lidí v Evropě opouštěly své domovy a odcházely do ciziny, hlavně do Spojených států, kde hledaly lepší životní podmínky. Biskup Scalabrini z Piacenzy založil *Misionáře sv. Karla* pro péči o vystřehovalce. Na téže poli přispívala i Francesca Cabriniová, která cestovala po Americe a zakládala koleje, školy, sirotčince i starobince.

Charita již nebyla pokládána za věc týkající se životních potřeb, jako je jídlo, bydlení a zdraví, ale začala se zabývat i širšími problémy v oblasti hospodářské, politické a sociální. Ve Francii, Itálii, Německu i Belgii vznikají katolické i protestantské odbory na podporu dělníků.

Zatímco v latinském světě (Itálie, Francie a Španělsko) přispívaly církevní nemocniční ústavy podle ideálů křesťanské lásky, v severní Evropě byla situace odlišná. V Anglii přišla po zrušení klášterů Jindřichem VIII. nemocniční pomoc státu. Ze starých klášterních zvyklostí zůstává v nemocnicích jen úřad 'matrony', dozorkyn nad nemocničním personálem a označení ošetřovatelek jako 'sester'. Vzpomínku si zaslouží práce *Florence Nightingaleové (1820-1910)*, díky níž se práce o nemocné významně zlepšila. Narodila se ve Florencii anglickým rodičům. Od mládí se projevovala jako výborná ošetřovatelka. Poznala mnoho tehdejších nejvšestších nemocnic, zúčastnila se spolu s 38 zdravotními sestrami krymské války, do které ji poslala anglická vláda. Ve Skutari,

dnešní části Istanbulu zorganizovala vzornou nemocnici. Díky ní se snížila úmrtnost z 42% na 2%. Byla nazývána 'Dáma s lucernou', na památku toho, jak v noci chodívala konat své milosrdné dílo v chodbách lazaret. Po návratu do Londýna založila ošetřovatelskou školu pro nemocnici sv. Tomáše. Dnes je pokládána za iniciátorku moderní zdravotnické péče.

Ve 20. století se charitativní činnost církve nezastavuje, je ale obohacena novými prvky podle potřeb doby. Dříve se zaměřovala na bezprostřední pomoc, nyní se snaží pro nové možnosti zapojit do společenského života osoby, které žijí na okraji společnosti: vzhledem, prostitutky, Romy, osoby společenského nepříznivě, duševně zasažené. Z těchto, kdo se angažovali v této oblasti mezi jinými můžeme jmenovat monsignora Eggera a jeho boj proti alkoholismu, *Sestry Kalvárie* založené ve Francii Garnier Chabodovou, které se staraly o nevyžité, ve Francii dále sestra Leonida, která zasvětila život v zenkyním a trestankyním, v Belgii otec Petit, v Portugalsku otec Cruz, ve Španělsku Anrés Manjol, apoštol andaluských cikánů, v Polsku Adam Chmielowski, známý jako bratr Albert.

Zvláštní místo mezi těmito osobami zaujímají matka Tereza z Kalkaty a otec Pio.

Matka Tereza se narodila ve Skopje v Albánii 26.8.1910 jako Agnes Bojaxhiu v hluboce věřící katolické rodině. Doma jí říkali Gaxhe (ti Gonja), což v albánštině znamená „růžové poupátko“. Již od dětství malou Gaxhe fascinovaly misie, velmi ráda četla příběhy ze života špičkové křesťanské víry v Indii. V době dospívání o svátku Nanebevzetí Panny Marie měla hluboký duchovní prožitek, při kterém se rozhodla zasvětit život Bohu. Moc si přála stát se misionářkou. Roku 1928 odjíždí do Irska, kde měla sídlo sestry z Loreta, které pracovaly v Indii. Do Kalkaty vyráží v lednu 1929. V Darjeelingu na úpatí Himálaje prochází noviciátem a 24.5.1931 skládá první eucharistický slib. Přijímá jméno sestry Marie Terezie od Dítěte Ježíše, jako projev úcty k sv. Terezii z Lisieux. Přijímá místo v Kalkatě jako učitelka v St. Mary's Entally School, což byla kolej pro katolické dívky. Později opouští společenský život v Entally a zakládá *Kongregaci misionářek lásky*, aby se starala o ty nejubožejší. V roce 1952 vzniká dům pro umírající Nirmal Hriday Ashram. Každé ráno vyjížděla matka Tereza se svým vozíkem do kalkatských ulic, kde sbírala umírající, aby jim dopřála aspoň poslední chvíle života prožít v důstojných podmínkách. Tuto práci vykonávala bez ohledu na rasu, kastu nebo náboženství. Otevírá také dům pro opuštěné děti a osadu pro malomocné. Matka Tereza vede velmi nekompromisní boj proti potratům a euthanasii, což jí přineslo také nemálo nepřátel. Pevně však věřila v posvátnost

lidského života, jenž je Božím darem a s nímž nikdo nemá právo nakládat podle vlastních plánů a představ. Kongregace misionářek lásky přijímá stále nové a nové členy a rozšiřuje svou působnost do celého světa. Z chudé malé ženy se stává osoba, kterou uznávají a přijímají ti nejmocnější z celého světa. Je oceněna mnoha vyznamenáními, v roce 1979 jí je udělena v Oslu Nobelova cena míru. Promlouvá také před valným shromážděním OSN. V roce 1990 žádá, aby byla zproštěna kvůli zhoršujícímu se zdravotnímu stavu úřadu generální představené Misionářek, sestry jí navzdory tomu jednomyslně znovu volí do čela kongregace. V červnu 1997 dostává Zlatou medaili Kongresu Spojených států a 5. září 1997 umírá v Kalkatě v důsledku zástavy srdce. Je jí uspořádán státní pohřeb, jenž je předním přednosem televizními společnostmi přenášen do celého světa. Matka Tereza viděla v chudých ztělesnění Krista: „V chudých milujeme Ježíše, sloužíme Ježíši. K chudým nemáme žádnou jinou povinnost než milovat je a sloužit jim, protože v nich žije a umírá Ježíš. Jsme tu proto, aby si chudí uvědomili svou odpovědnost, žádáme je o jejich spolupráci, zveme je, aby se sami snažili o řešení svých problémů... Chudí potřebují nás, ale nemůžeme potřebovat my chudé, a to proto, abychom objevili, že jsme bratry a sestrami, abychom poznali Ježíše a obnovili církev... ostatní přijde pak.“ (Messina, 2001, s. 138).

Sv. Pio z Pietrelciny se narodil 25. května 1887 jako Francesco Forgione. V raném věku vstoupil do kapucínského kláštera a přijal jméno bratr Pio. V roce 1910 byl vysvěcen na kněze. Kvůli špatnému zdraví odešel do kláštera San Giovanni Rotondo. V roce 1918 se u něj objevily stigmata, když se nabídl jako smírná oběť za zločiny 1. světové války. Kvůli tomuto jevu se k němu hrnuly davy z celého světa. Otec Pio zřídil velké nemocniční město v oblasti, která postrádala zdravotní zabezpečení. Při výstavbě tohoto díla se spolehl jen na Boží prozřetelnost a pomoc některých přátel. Dne 9. ledna 1940 vložil do rukou doktora Kiswardaye první „cihlu“, desetifrank, který obdržel od neznámé stařenky. Nemocnice nazvaná Cassa Sollievo della Sofferenza (tj. Dmůlevy v utrpení), byla otevřena 5. května 1956. Otec Pio zemřel 23. září 1968. Nyní se v jeho nemocnici nachází 30 oddělení, v roce 1999 tam bylo hospitalizováno 60 220 nemocných, při průměrné hospitalizaci 6 dní a bylo provedeno 800 000 ambulantních zákroků. V roce 2002 byl otec Pio prohlášen papežem Janem Pavlem II. za svatého.

Jinou známou sociálně angažovanou postavou byl ve Francii nekonformní kněz *abbé Pierre*. Narodil se 5. srpna 1912 v Lyonu jako Henri Groues, v bohaté továrnické rodině.

V devatenácti vstoupil do řádu kapucín , ale kvůli plicní tuberkulóze ze zdravotních důvodů řád opustil a stal se kaplanem v Grenoblu. Během obsazení Francie nacisty podporoval v odboji a pomáhal Židům v ústupu do Švýcarska. Po válce byl několik let členem francouzského parlamentu. V roce 1949 založil na pařížském předměstí Neuilly-sur-Seine „Společnost Emauzy“, která se stará o nejchudší z chudých, zejména o bezdomovce. Dnes podporuje Společnost ve více jak padesáti zemích světa. Pro své vystupování byl ve své vlasti značně populární a v anketě o nejoblíbenějšího Francouze se umístil na třetím místě za generálem de Gaullem a Louisem Pasteurem. Abbé Pierre zemřel 22. ledna 1997.

3. Charita česká republika

V české republice se v církevní oblasti zabývá charitativní činností organizace *Charita česká republika* (do roku 2006 česká katolická charita). Jedná se o neziskovou humanitární organizaci zřízenou římskokatolickou církví, konkrétně českou biskupskou konferencí. Charita česká republika je nejvýznamnějším nestátním poskytovatelem zdravotnických a sociálních služeb v české republice. Křédem Charity ČR je pomoc bližním v nouzi bez ohledu na jejich příslušnost k rase, národnosti či náboženství. Hlavní náplní její činnosti je pomoc potřebným v české republice, zejména pomoc matkám s dětmi v tísní, lidem bez příležitosti, osobám se zdravotním a mentálním postižením, sociálně slabým rodinám, drogově závislým, opuštěným starým lidem, osobám, které se ocitly v osobní krizi, migrantům a uprchlíkům, vězňům a osobám vracejícím se z výkonu trestu. Charita provozuje poradny, stacionáře, pečovatelské služby, domovy na trvalý pobyt, hospice apod. Vede rovněž projekty na zaplňování do společnosti a využití volného času. Významná je i pomoc rodinám, které byly postiženy v letech 1997, 1998, 2002, 2006 a 2009 povodněmi. Důležitou součástí je také humanitární pomoc a dobročinné programy pro zahraničí (např. sbírky v případě živelných katastrof nebo adopce na dálku). V současnosti má Charita ČR misii v oblasti Severního Kavkazu, na Srí Lance a v Indonésii, dále pomáhá na Ukrajině, v Moldavsku, Pákistánu, Súdánu, Mongolsku a Srbsku. Pracovníci Charity se rovněž účastní práce v odborných komisích na ministerstvu zdravotnictví a práce a sociálních věcí. Rovněž se podílí na vzdělávání studentů, pracovníků Charity i dalších neziskových organizací v oblasti sociální, zdravotní a humanitární pomoci. Je členem mezinárodní konfederace evropských Charit (Caritas Europa) a celosvětového sdružení katolických charit (Caritas Internationalis).

Územní struktura Charity kopíruje správní členění římskokatolické církve. Tvoří ji 9 subjektů s vlastní právní subjektivitou: 6 diecézních charit, 2 arcidiecézní charity a KCH – Domovy duchovních a věřících. Diecézní charity se pak vnitřně člení na oblastní,

m stské nebo farní organizace s rozli nými variantami samostatnosti a organizovanosti. editel diecézní Charity jmenuje místní bis kup, editel Charity R je jmenován eskou biskupskou konferencí.

- Diecézní charita Hradec Králové
- Diecézní charita eské Bud jovice
- Diecézní charita Litom ice
- Arcidiecézní charita Olomouc
- Diecézní charita ostravsko-opavská
- Diecézní charita Plze
- Arcidiecézní charita Praha
- eská katolická charita – Domovy duchovních a eholnic

Charita je financována z n kolika zdroj . Nejv tší podíl tvo í tržby ze sociální a zdravotní služby, dále dotace od kraj , státní dotace, p ísp vky od obcí a granty na konkrétní sociální služby – na tzv. projekty. Dalším zdrojem jsou sbírky. Velkým p ínosem je zejména T íkrálová sbírka. Charita dostává také dary od jednotlivc a organizací.

Právní postavení: Charita eská republika je právnickou osobou dle Kodexu kanonického práva (kánon 312, 313). Je sou ástí ímskokatolické církve registrované v eské republice podle zák. . 3/2002 Sb., od níž odvozuje svou právní subjektivitu, a evidované podle zák. 3/2002. (<http://www.charita.cz/article.asp>, dne 30.3.2010)

3.1. Historie eské charity

Charitativní innost byla vždy sou ástí života katolické církve. Organiza ní základy charity za aly vznikat na Morav zhruba v roce 1919, na emž m li významný podíl kaplan na Svatém kope ku Ludvík Antonín Bláha. Ten zd raz oval pot ebu organizace p i charitativní práci, aby nebyla konána nahodile a byla více ú inná. Dalšími

osobnostmi, které se podílely na vzniku byli olomoucký arcibiskup Antonín Cyril Stojan a P. Jan Stav I. Jednotlivé organizace a spolky pracující na úrovni diecézí vznikly na Moravě v roce 1922.

Za období první republiky se v Charitě soustředila řada farních odborů a mnoho charitativních ústavů. Byly vytvořeny diecézní svazky Charity a ústřední celostátní svazek. Ještě v roce 1948 bylo v Charitě sdruženo přes 100 zdravotních a sociálních ústavů a zařízení (<http://www.brno.caritas.cz/>, dne 2.4.2010). V roce 1948 komunisté v krátké době cíleně vytlačili katolickou charitu z jejího sociálního a zdravotnického působení. Veškerá zdravotní a sociální péče byla násilně převedena do monopolní správy státu. Diecézní a arcidiecézní charity byly na základě nových zákonů nahrazeny jedinou dobrovolnou organizací – česká katolická charita, která byla podřízena státnímu dozoru a nepíšla o téměř všechna zdravotní a sociální zařízení. Od roku 1963 již neměla Charita ani jediné sociální zařízení pro poskytování pomoci potřebným. Její služby byly paradoxně zaměřeny směrem dovnitř církve. Podvodní záměr, uplatnění milosrdné lásky k bližním, stojícím především mimo církve, se změnil na služby uvnitř samotné církve (<http://www.brno.caritas.cz/>, dne 2.4.2010).

Její činnost byla omezena na omezenou produkci náboženského tisku a náboženské literatury (lečdy i nevalné úrovně), prodej bohoslužebných předmětů a k provádění sociální a léčebné péče pro duchovní, ehošní sestry a farské hospodyně. Vedení dosazované státem mělo mezi věřícími špatnou pověst a mělo úzké vztahy k tzv. pokrokovým kněžím a Státnímu úřadu pro věci církevní.

V roce 1990 došlo k radikálním změnám ve vedení charity a v roce 1991 začaly být znovu zizovány diecézní charity. Od 1. prosince 1993 je katolická charita úřadová zařízením katolické církve sdružující diecézní a arcidiecézní charity v České republice a spravující charitní domy pro ehošníky a kněze.

3.2. Diecézní charita Brno

Diecézní charita Brno je zřízená brněnským biskupstvím podle Kodexu kanonického práva jako církevní právnická osoba. Její činnost se zaměřuje zejména na oblast brněnské diecéze, ale obstarává i humanitární pomoc pro zahraničí. Byla založena v roce 1922 a obnovena v roce 1992.

Základní náplň činnosti Diecézní charity Brno je služba a pomoc lidem v nouzi, bez ohledu na jejich příslušnost k rase, národnosti, náboženství, státní a politické příslušnosti. Organizace je rozdělena na 8 oblastních charit. Diecézní charita Brno zaměřuje svou činnost na sociálně-zdravotnické ústavy a projekty na území brněnské diecéze, ale organizuje i humanitární činnost pro zahraničí. Mimo příležitostné sbírky pro oběti katastrof to je zejména pomoc sirotkům na Ukrajině.

Diecézní charita Brno poskytuje následující služby:

- charitní ošetrovatelská služba
- služby pro seniory
- péče o nevyléčitelně nemocné
- pomoc lidem bez domova
- pomoc pro matky v tísní
- podpora lidí se zdravotním postižením
- pomoc cizincům v nouzi
- humanitární pomoc
- charitní poradenství
- podpora života menšin
- prevence rizikového chování
- dobrovolnická činnost

3.2.1. Historie Diecézní charity Brno

Diecézní charita Brno vznikla pod vlivem a příkladem arcibiskupa Antonína Cyrila Stojana a P. Ludvíka Antonína Bláhy, kaplana na Svatém Kopečku u Olomouce, jako diecézní Svaz Charity, jehož ustavující schůzka se konala 14. března 1922. Jeho úkolem byla centralizace a zefektivnění charitativního úsilí na území brněnské diecéze. Byly zakládány nejmenší organizační jednotky charity, farní odbory, tzv. „Ludmily“. V roce 1929 existovalo v brněnské diecézi 98 takových „Ludmil“. Navíc i v kostelích existovaly Konference sv. Vincence z Pauly, které se zabývaly dobrovolným ošetřováním chudých. V tomto roce pracuje v brněnské diecézi 11 diáckých opatroven, 6 sirotinců, 3 ústavy pro nevidomé, 2 pro slabomyslné, 2 starobince, 6 chorobinců, ústavní ústav, několik ozdravoven, útulky pomocnic v domácnosti atd. V období hospodářské krize se k nim přidávají polévkové ústavy, ústavy pomáhající nezaměstnaným a chudým studentům. Brněnský Svaz udržuje samostatně ozdravovnu pro ženy a dívky v Dalečíně, polévkový ústav a podomní ošetřování chudých nemocných v Batelově a od roku 1934 útulek pro mravně ohrožené dívky v Kamenné ulici v Brně (<http://www.dchbrno.caritas.cz/?pg=ped> rokem 1990#2, dne 15.4.2010).

Činnost byla omezena v době nacistické okupace. Objevily se však nové potřeby pomoci, zejména pomoc uprchlícím a dětem, které přešly ve válce o rodiče. Po válce došlo k reorganizaci charity a opatrnějším rozšířením její činnosti. Významnou roli sehrála v poválečné době Pomocná služba amerických katolíků – War Relief Services National Catholic Welfare Conference. Z činnosti je potřeba zmínit také pátrání po nezvěstných z války.

Po únoru 1948 začaly události nabírat jiný směr. Činnost byla radikálně omezena a nakonec v roce 1960 úplně zrušena. Několik málo zbylých ústavů a zařízení, které nebyly zestátněny, připadly komunisty ovládané české katolické charitě. Po převratu v roce 1989 došlo k rozsáhlé personální výměně ve vedení české katolické charity, která se stala organizací katolické církve a v únoru 1992 byla biskupem Vojtěchem Círklem znovu zřízena Diecézní charita Brno. Veřejnosti se představuje v souvislosti s humanitární pomocí válkou sužované Jugoslávii.

Diecézní charitu Brno tvoří oblastní charity:

- Brno
- Blansko
- Rajhrad
- Hodonín
- Břeclav
- Znojmo
- Třebíč
- Žďár nad Sázavou
- Jihlava
- Tišnov

3.3. činnost Oblastní charity Brno

Oblastní charita Brno je nezisková církevní organizace a je organizována v členění do Diecézní charity Brno. Její činnost se zaměřuje na území města Brna a okresu Brno – venkov. Nemá za úkol konkurovat státu, ale naopak s ním spolupracovat. Jejím posláním je pomáhat lidem, kteří se ocitli v těžké životní situaci. Snaží se zaměřit pozornost tam, kde je utrpení a nouze, kde jde o důstojnost člověka. Úkolem je pomáhat těm nejpotřebnějším, sledovat rovnost a neopakovatelné hodnoty všech lidí, podporovat lidskou důstojnost a rozvoj osobnosti. Prostřednictvím svých zařízení působí v oblasti sociálních služeb, zdravotní péče a tuzemské i zahraniční humanitární pomoci. Ve své činnosti vychází z křesťanských hodnot a klade důraz na profesionální přístup při zachování všech principů lidskosti.

Motto: „Miluj svého bližního jako sám sebe.“ (Matouš 22,39)

V současné době nabízí služby v těchto oblastech:

- služby lidem s mentálním postižením a autismem

- pomoc matkám dítmi v tísni
- poskytování služeb starým lidem formou péčechodného pobytu (l žkové odd lení)
- poskytování služeb starým lidem formou ošet ovatelské a pé ovatelské služby (v domácnosti klient)
- pomoc lidem bez domova a lidem ve výkonu trestu
- poradenství v sociální oblasti
- humanitární pomoc materiální a osobní
- adopce na dálku

(<http://www.brno.caritas.cz/>, dne 2.4.2010)

3.4. Instituce provozované Oblastní charitou Brno na území m sta Brna:

Denní a pé echodný pobyt

Brno, Strnadova 14

Poskytuje služby senior m z Brna a okolí, kte í mají sníženou sob sta nost z d vodů v ku nebo nep íznivého zdravotního stavu a to formou pobytu na pé echodnou dobu do t í m sí . Umož uje nezbytný odpo inek pé ujícím osobám a ešení nep íznivé sociální situace rodiny, a tím zabra uje sociálnímu vylou ení seniora z jeho p írozeného prost edí. Cílovou skupinou jsou senio i nad 65 let, vyžadující pomoc a podporu p í zabezpe ení svých pot eb, u kterých je pé echodn t eba zajistit náhradní pé í.

Denní centrum pro lidi bez domova

Brno, Bratislavská 58

Poskytuje okamžitou pomoc lidem v akutní nep íznivé sociá lní situaci. Snahou je pé edcházet jejich sociálnímu vylou ení. U osob, které se již dostaly na okraj spole nosti se pracuje na snižování nežádoucích následk spojených s životem bez p íst eší.

Domov sv. Markéty pro matky s dětmi v tísni

Brno, Staňkova 47

Poskytuje dočasné ubytování a sociální služby matkám s nezletilými dětmi, těhotným a týraným ženám, které se ocitly v krizové životní situaci a nedokáží bez pomoci tuto situaci řešit. Snahou je pomoci matce k samostatnému zpestření života a zodpovědné péči o své děti, za lenit ji plně do společnosti.

Kapacita zařízení je 28 bytových jednotek (100 lžek). V roce 2008 byla poskytnuta pomoc 121 matkám a 199 dětem.

Domov pokojného stáří Kamenná

Brno, Kamenná 29

Domov pokojného stáří Kamenná je pobytové zařízení sociálních služeb pro seniory. Pracovníci domova provází uživatele služeb tímto životním obdobím a podporují běžný zpestření jejich života. Kladou důraz na respektování lidské důstojnosti, na podporu v domění vlastní hodnoty jedince a na zachování kvality života ve stáří.

Domov pokojného stáří Kamenná je určen pro seniory, jejichž soběstačnost v uspokojování základních životních potřeb je snížena a v důsledku toho jsou závislí na podpoře a pomoci jiné osoby.

Effeta – denní stacionář

Effeta – pracovní terapie: Brno, Holzova 7

Effeta – denní pobyt: Brno, Strnadova 14

Effeta poskytuje sociálních služeb denního stacionáře lidem s mentálním postižením a autismem s důrazem na respektování jejich práv. Dle svých individuálních potřeb si uživatelé služeb Effety zdokonalují své dovednosti a znalosti. Služby Effety jsou zaměřeny

na podporu samostatnosti uživatelů, nabídku aktivního a zajímavého naplnění času, a na začlenění uživatelů do běžné společnosti.

Cílovou skupinu *Effety – denního pobytu* tvoří lidé s mentálním postižením, s autismem, a s kombinovaným postižením se střední až vysokou mírou potřebné podpory, v produktivním věku.

Cílovou skupinu tvoří lidé s pouze sluchovým, zrakovým a tělesným postižením a s psychiatrickým onemocněním, lidé vyžadující 24-hodinovou ošetrovatelskou a lékařskou péči, a lidé závislí na bezbariérovém prostoru.

Cílovou skupinu *Effety – pracovní terapie* tvoří lidé s mentálním postižením a s autismem v lehkém a středním stupni postižení, starší 18 let, z Brna a blízkého okolí.

Cílovou skupinu tvoří lidé se zrakovým a sluchovým postižením a lidé imobilní, lidé ohrožující sebe nebo své okolí, lidé s psychiatrickým onemocněním, a se závislostí na zdravotnické péči.

Chráněné bydlení sv. Michaela

Brno, Gorkého 34

Chráněné bydlení sv. Michaela je novým samostatným projektem, zaměřeným na vyřešení nedostatku kapacity vhodného integrovaného typu standardního bydlení pro dospělé lidi (od 18 let) s mentálním postižením a autismem.

Náplní projektu je integrace lidí s mentálním postižením do přirozeného prostředí jejich města a místa, které je jim domovem a které mají rádi. Život v chráněných bytech má vést k větší samostatnosti, ke zvládnutí sebeobsluhy a k plnohodnotnému životu ve společnosti.

Uživatelé chráněného bydlení pečují o své vlastní byty, které mají podobu standardního bydlení v městské zástavbě. V každém bytě pracují osobní asistenti, kteří pomáhají uživatelům s každodenními starostmi.

Chráněné bydlení sv. Anežky

Brno, Žižkova 3

Posláním služby je v rámci individuálního bydlení celodenně poskytovat podporu a pomoc při zvládnutí běžných denních aktivit pro seniory, osoby s chronickým, tělesným, kombinovaným, zdravotním i jiným postižením.

Charitní pečovatelská služba

Brno, Žižkova 3

Posláním charitní pečovatelské služby je poskytování služby seniorům a zdravotně znevýhodněným osobám v městě Brno, kteří potřebují podporu v soběstačnosti při denních aktivitách, aby mohli co nejdéle zůstat ve svém přirozeném domácím prostředí.

Charitní ošetřovatelská služba

Brno, Žižkova 3

Charitní ošetřovatelská služba poskytuje odbornou zdravotní péči ve vlastním sociálním prostředí klienta.

3.5. Azylový dům pro muže

Brno, Karlova 59 a 61

Azylový dům pro muže sídlí v Brně – Maloměstských na ulici Karlova č. 59 a 61. Služby jsou určeny mužům starším 18 let, kteří se dostali do nepříznivé sociální situace spojené se ztrátou bydlení. Nejsou přijímány osoby nezpůsobilé v základních životních potřebách nebo osoby, jejichž postižení vyžaduje speciální odbornou péči.

Služby se poskytují zpravidla na dobu jednoho roku. Kapacita Azylového domu je 20 lžek. Služby jsou poskytovány celoro n a nepřetržit . Dále je zde možnost užívání služeb sociálního poradenství pro veřejnost.

3.5.1. Historie Azylového domu

Oblastní charita Brno začala službu azylového bydlení provozovat v roce 2004. Tatoinnost byla od roku 2006 součástí projektu „Denní centrum pro lidi bez domova a krátkodobé azylové ubytování“. Od 1.1.2007 se tato služba osamostatnila, vznikl Azylový d m pro muže. Spole n s nízkoprahovým Denním centrem pro lidi bez domova (1993) tvo í komplex služeb sociální prevence. Provázanost těchto služeb se ukázala jako velice prospšná. Uživatel m je tak umožn no komplexn ešit jejich obtížnou situaci.

3.5.2. Poslání a služba

Azylový d m poskytuje pobytovou a sociální službu muž m, kteří se dostali do nepříznivé sociální situace spojené se ztrátou bydlení. Pomoc, motivaci a podporu, kterou azylový d m svým uživatel m poskytuje, vychází z jejich individuálních potřeb a je zam ená na rozvoj a posílení sob sta nosti uživatele.

Azylový d m pomáhá:

- zajišt ním ubytování
- sociálním poradenstvím
- podporou pro posílení psychické sob sta nosti při ešení krizové situace
- individuálním aktiviza ním plánem
- sociáln -integra ními aktivitami – dílnami autorského divadla

Azylový d m poskytuje individuální pomoc a podporu s tmito cíli:

- předcházet nebo mírnit zdravotní rizika vyplývající ze způsobu života osob bezp íst eší

- p edcházet pasivit a rozvoji rizikového nebo konfliktního zp sobu života
- p edcházet ztrát vlastní hodnoty, úcty k sob a druhým
- umožnit dosahování svých osobních cíl
- zvýšit informovanost o možnostech ešení dané situace nebo jejího p edcházení
- podporovat využívání dostupných zdroj a služeb
- p edcházet narušení nebo podpo it obnovování kontakt a vztah s p irozeným sociálním prost edím
- rozvíjet sob sta nost p i zvládání nep íznivé situace
- p edcházet nebo mírnit konflikt lidí dané cílové skupiny a ve ejnosti

3.5.3. Popis realizace služby

Azylový d m neslouží jako levná ubytovna. Sou ástí služeb je sociáln právní poradenství, které má za cíl zvyšovat orientaci a informovanost v právech a povinnostech uživatel . Dále poskytuje podporu a pos ílení psychické sob sta nosti, pomoc p i hledání dalšího ubytování, hledání zam stnání atd. Individuálním plánem a motiva ními rozhovory jsou vedeni uživatelé k odpov dnosti za sv j vlastní život tak, aby byli schopni sami ešit své problémy a stali se nezávislými na systému sociální pomoci, pop . aby se tato závislost co nejvíce minimalizovala.

Každý nový zájemce a služby Azylového domu pro muže p ichází nejprve do styku se sociálním pracovníkem, který s ním provede vstupní pohovor. P i n m sociální p racovník zjiš uje d vody, které p ivedly zájemce do Azylového domu, dále se ptá, co žadatel od služby o ekává a jaké služby vlastn požaduje. Následn seznamuje sociální pracovník zájemce o okruhu služeb, které Azylový d m nabízí, právech a povinnostech už ivatele a následuje také prohlídka Azylového domu.

Pokud podá zájemce žádost o p íjetí, postoupí sociální pracovník žádost k projednání ubytovací komisi, která rozhodne o p íjetí nebo nep íjetí. V p ípad nep íjetí hledá sociální pracovník další možnosti ešení sociální situace osoby. D vody nep íjetí jsou zejména tyto:

- žadatel nespl uje podmínky cílové skupiny

- azylový d m neposkytuje služby, které zájemce požaduje
- není dostatečná kapacita k přijetí, v tomto případě je zájemce zařazen do Pořadíku žadatelů o ubytování
- zdravotní stav žadatele vylučuje poskytnutí služeb. Do Azylového domu nejsou přijímány osoby, které nejsou soběstačné v základních životních úkonech nebo mají takové postižení, které vyžaduje umístění v odborném zařízení
- žadatel v minulosti vážně porušil vnitřní předpisy Azylového domu a neuplynula doba, po jejímž uplynutí je možné znovu požádat o služby

V případě přijetí je sepsána smlouva o poskytnutí sociální služby a žadatel je ubytován. Nezbytnou podmínkou přijetí k ubytování je předložení lékařského potvrzení o zdravotní způsobilosti žadatele a zaplacení poplatku za ubytování. Tento poplatek se platí předem a pravidelně dle výplatního termínu Azylového domu.

Cena ubytování je 100,- Kč /den.

Další poplatky za fakultativní služby:

- TV přijímač100,- Kč /měsíc
- praní.....35,- Kč
- káva.....5,- Kč

Používání vlastních elektrických spotřebičů povoluje vedoucí Azylového domu. Poplatek se hraje za elektrickou energii. Zdarma je možné využívat TV ve společenské místnosti. Poplatek za fakultativní služby může vedoucí nebo sociální pracovní Azylového domu odpustit z důvodu akutního zhoršení sociální situace uživatele.

Z akcí pro veřejnost, které Azylový d m pro muže pořádá, lze jmenovat *Dílny komunikačních a sociálních dovedností*, které pořádá prostřednictvím divadla Atelier. Jedná se o představení s prvky teatroterapie a socioterapie. Zájemci si zde zábavnou formou mohou vyzkoušet autorské improvizace a sociální dovednostní cvičení, v nichž se simulují praktické situace každodenního života, jako je telefonování, jednání na úřadech, hledání nového zaměstnání apod. Sociálně znevýhodnění jedinci, kteří mají často problémy se zvládnutím podobných situací po dřívějších špatných zkušenostech, se tak zbavují strachu a ostychu při jednání s úřady.

3.5.4. Příběhy klientů Azylového domu (Denního centra pro lidi bez domova)

Příběh pana Romana

Pan Roman se využil jako tesař. Protože kvůli výkonu svého zaměstnání potřeboval okružní pilu, byl nucen si ji zapůjčit na dobu, než si bude moci koupit vlastní. Po určitých dobách, když už chtěl pilu vrátit, však zjistil, že půjčovna, z které ji měl zapůjčenou, se přestěhovala a ani nový nájemce nevedl kam. Až za dlouhou dobu se panu Romanovi podařilo získat novou adresu, na kterou se půjčovna přestěhovala. Pan Roman se domníval, že pilu jen vrátí a celá věc bude vyřízena. V půjčovně však někdo řekl, že na něho již podali trestní oznámení pro zpronevření. Soud následně rozhodl ve prospěch firmy a to i přesto, že se nemohla prokázat žádným dokladem, který by dokazoval, že Romana upomínala a svou novou adresu mu oznámila. Pan Roman byl nucen zaplatit vysoké penále a dostal podmíněný trest. V té době také přišel o práci, protože soukromník, u kterého byl zaměstnán, zkrachoval. Ke všemu se s ním rozvedla jeho manželka. Přestože byl veden na úřad práce a práci aktivně hledal, nikdo ho nechtěl zaměstnat, protože byl trestán za zpronevření. Po půl roce na úřad práce byl převeden na sociální odbor, kde pobíral minimální dávky, ze kterých ještě platil na svou nezletilou dceru.

Protože nevedl, co má dělat bez práce a rodinného zázemí, dostal se brzy k alkoholu. Odsud už byl jen krůček k pochybné společnosti. Partou se nechal svést ke krádeži. Tentokrát šlo o skutečně trestný čin. Vyloupili spolek chatu. Celá věc se dostala před soud a protože již nebyl bezúhonný, dostal nepodmíněný trest. Po návratu z výkonu trestu přišel i o byt.

Pan Roman občas docházel od Denního centra na ulici Karlova v Brně, kde se nejčastěji osprchoval, převlékl a najedl. Nebylo možno si nevšimnout, že si na svou špatnou životní úroveň zvykl a do jisté míry mu snad i vyhovovala. Po několika rozhovorech, kdy hodně vzpomínal na svou minulost, si sám nakonec uvědomil, kde byl a kde je dnes. Nakonec se rozhodl, že za ně ze svým životem nic dělat. Opět se zaevidoval na úřad práce, z kterého byl mezitím vyřazen. Než začal pobírat dávky, prodával nějaké časopis Nový prostor.

Když přišla zima, zajistili mu pracovníci charity přechodné ubytování prostřednictvím sociálních kurátorů Magistrátu města Brna na jejich noclehárně. Protože bylo velice obtížné najít pro něj trvalejší práci a dlouhodobější bydlení, nabídli mu pracovníci Denního centra možnost zapojit se do normálního života s pomocí v resocializačním zařízení Nová šance v Ostravě – Koblově. Zde našel jak práci, tak i nový domov.

Příběh pana Pavla

Pan Pavel vyšel z neúplné rodiny, kde prožil krátkou část svého neradostného dětství. Nemalou část svého jinošství strávil v dětských domovech. Po dosažení zletilosti a propuštění z dětského domova ale nevěděl, jak naložit s nově nabytou svobodou. Výchovné zařízení, které opustil, ho v žádném případě nepřipravilo na samostatný život. Nevěděl jak smysluplně využít volný čas, neuměl šetřit, byl nepoádaný a chybně si vybíral lidi, na koho by se mohl kdykoliv obrátit a kdo by mu byl vzorem. Přednicem útulny pana Pavla zachránila vojna. Zde ale také došlo k prvním kázeňským problémům s nadřízenými. Dostal na vybranou, buď půjde do vězení nebo pracovat na několik let do dolu. Po odpracování trestu se seznámil se svou budoucí ženou, která mu pomohla vytvořit domov. Po mnoha letech panu Pavlovi vážně onemocněla matka a tak se k ní odstěhoval a staral se o ni. Následně se oba manželé odcizili a definitivně se rozešli. Následovaly další těžkosti, zemřela mu matka a přišel o práci. Smutek a deprese řešil alkoholem. Nakonec přišel o byt, protože neplatil několik let nájem. Stal se z něj bezdomovec.

Pan Pavel začal chodit do Denního centra již před několika lety. V tísni se jen potřeboval najíst a vyměnit ošacení. Pracovníci Denního centra si pana Pavla zapamatovali, protože byl vždy na rozdíl od většiny klientů ochotný s čímkoliv pomoci. Když se potom prováděla v Denním centru přestavba, jako jediný vždy přišel na smlouvenou práci. Několik týdnů pracoval od rána až do pozdního večera na přestavbě a to jen za jídlo a sprchu. Protože byli zaměstnanci centra s prací pana Pavla spokojeni, dostal nakonec od ředitele Oblastní charity Brno finanční odměnu. Protože neuměl jednat s úřady, pracovníci centra mu pomohli vyřídit doklady a zaměstnali ho v Denním centru jako pomocného asistenta. Ze zájmu o pana Pavla platil úřad práce, později se stal řádným zaměstnancem Charity.

Bylo mu zajištěno dočasné ubytování v domku na poli cesty při Armádě spásy a poté v jednom z charitních zařízení našel svůj nový domov.

Průběh pana Jaroslava

Až do svých 35 let žil pan Jaroslav životem normálního obyčejného člověka. Měl klidné rodinné zázemí, práci, kamarády a spoustu zájmů. Byl prostě spokojený člověk. První zlomový okamžik v životě pana Jaroslava přišel, když si jeho sestra po velmi krátké známosti přivedla domů přítelku a pozdějšího životního partnera se dvěma malými dětmi. Po krátkém úseku podala matka pana Jaroslava žádost o přijetí do Domu sociálněopatelskou službou. Po jejím odchodu přišla dlouhá řada nesvárů a neshod s budoucím švagrem, která vyvrcholila odchodem Jaroslava z domova. Měl ale štěstí, že na svém pracovišti měl dobrou kamarádku, která mu nabídla bydlení na chatě jejího otce, jehož Jaroslav také velmi dobře znal. Tento, mimochodem velmi hodný člověk, však později velmi těžce onemocněl a své choroby později podlehl. Protože dědičné onemocnění probíhalo mezi více sourozenci, nebylo možné, aby Jaroslav bydlel na chatě i nadále. Navíc se mu stal úraz, který si vyžádal dlouhodobou léčbu, což mělo za následek, že se stal pro zaměstnavatele nadbytečným a sehnal si za něj náhradu. Ocitl se na ulici a jenom díky dobré radě sociální pracovníce LDN, kde byl hospitalizován a ochotného pracovníka Oblastní charity v Blansku našel stěchu nad hlavou a také jisté zázemí, které mu zase vrátilo půdu pod nohama.

Dalším zlomovým okamžikem v životě pana Jaroslava byla chvíle, kdy mu byla nabídnuta práce v Denním centru pro lidi bez domova při Oblastní charitě Brno, kde mu bylo poskytnuto i ubytování. Tuto možnost s radostí a vděkem přijal. Od té doby si zase připadá jako normální člověk, který může poskytnout pomoc druhým, kteří se ocitli v situaci, ve které byl ještě nedávno sám.

Záv r

Bakalá ská práce si vytkla za cíl zamyslet se v teoretické rovině nad významem pomáhání v k es anské kultu e, která vychází z u ení Ježíše Krista, jež je zakotveno v Novém zákoně a dále popsat sou asnou podobu k es anské charitativní pomoci. Pomoc bližnímu je hlavním aspektem k es anské lásky. Práce mapuje historii k es anské charitativní innosti od jejich po átků do sou asnosti. P ed p íchodem k es anství nebyla pé e a pomoc lov ku v nouzi zdaleka samoz ejmostí. Nemocní a trpící byli astokrát považováni spole ností za nadbyte nou p ít ŝ a podle toho bylo s nimi také zacházeno. K es anství p ineslo do této situace zásadní zm nu. Kristus prohlásil za své bližní a Boží d ti všechny lidi bez výjimky. Podle jeho u ení si každý lov k zaslouží naši úctu a pomoc v nouzi, zejména však chudí, slabí a nemocní a podle toho, jak se k nim budeme chovat na tomto sv t , budeme souzeni po smrti. P es tyto pohnutky se však k es anské hnutí od svých po átků muselo potýkat s problémy, za své názory a postoje byli k es ané vládnoucí t ídou pronásledováni a perzekuováni. Všechny tyto potíže a problémy, kterým byla církev nucena ve svých za átcích elít, však k es anské hnutí nakonec dokázalo p ekonat a stalo se oficiálním náboženstvím západní civilizace. K es anská pomoc se dále rozvíjela a stala se hlavním zastáncem chudých a trpících. M ŝeme ji tak pokládat za p edch dkyni dnešní sociální pomoci státu.

V sou asné době má k es anská charitativní pomoc daleko r znorod ější podoby, než m la v minulosti. Zatímco se d íve omezovala hlavn ě na zajišt ní základních životních pot eb lidí, jako byla obživa, st echa nad hlavou, pomoc v době nemoci nebo uv zn ní, dnes se zam ũje na daleko širší sociální pot eby, v nuje se pé i o seniory a opušt ěné lidi, matky s d tmi v nouzi, pomoc cizinc ům, charitativním poradenstvím. Dále pomáhá p i nejzn ějších humanitárních katastrofách nebo živelných pohromách po celém sv t . P ítom nenahrazuje sociální pomoc státu, ale naopak se snaží s ním spolupracovat.

Vzhledem k historickému vývoji v naší zemi p ítom církevní charitativní služba v nedávné době prakticky zanikla a musela se po roce 1989 t ěm znovu od základ budovat. Dnes si již op t vydobyla své pevné místo v sociálních strukturách státu a jejich

služeb využívá stále více lidí. Kvůli své činnosti došla i v zahraničí si vybudovala již své nezastupitelné místo v oblasti sociální pomoci.

Vzhledem k tomu, že je otázka charitativní činnosti značně obsáhlé téma, nebylo možno v novat podrobněji pozornost jednotlivým aspektům její činnosti. Proto byla jen zevrubně popsána její podoba v současné době u nás. Pro konkrétnější vykreslení situace byla pak zmíněna činnost v Diecézní charitě Brno, potažmo v Oblastní charitě Brno. Zde byly popsány činnosti jednotlivých zařízení. Ty v současné době znamenají nejvýznamnější stránku charitativní činnosti.

Resumé

V této bakalářské práci jsem si vytkl za cíl popsat podstatu a důjiny křesťanské charitativní pomoci a dále její současnou podobu u nás. V úvodu jsou zmíněny prameny, z nichž křesťanská pomoc bližnímu vychází. Tyto jsou spisy Nového zákona, které vychází z učení Ježíše Krista. Dále je zmíněn pohled současných hlavních římskokatolické církve na podobu křesťanské charitativní činnosti. V další kapitole se zabývám důjinami svétové charity, nejprve je popsán stav, který v oblasti pomoci lidu v nouzi existoval před příchodem křesťanství. Následně je práce zaměřena na vývoj charitativní činnosti po vzniku křesťanství, od dob pronásledování křesťanů v církvi otce, přes středověk, dobu reformace a humanismu až do moderních dob. Přitom jsou v práci jmenovány nejvýznamnější osobnosti, které v důjinách křesťanské charity působily.

Následující kapitola se pak zaměřuje na popis činnosti církevní charity u nás, přičemž pozornost je věnována zejména římskokatolické církvi a organizaci Charita Česká republika. Jsou popsány její strukturní důjiny, znázorněna její organizační struktura u nás a hlavní aspekty její činnosti. Dále je popsána činnost a historie Diecézní charity Brno. Bližší pozornost je pak věnována situaci v Oblastní charitě Brno. V práci jsou vyjmenovány jednotlivá zařízení, které v městě Brno Oblastní charita spravuje a popsány charakteristiky jednotlivých zařízení. Konkrétně je pak pozornost zaměřena na činnost Azylového domu na ulici Karlova v Brně. Na závěr jsou pak uvedeny osobní příběhy některých bývalých klientů Azylového domu. Na jejich příbězích je dokreslena činnost tohoto zařízení.

Anotace

Bakalářská práce *Pomáhání z pohledu křesťanské morálky* se zabývá významem pomáhání v křesťanské kultuře, které vychází z učení Ježíše Krista. Popisuje historii křesťanské charity od dob jejího vzniku až po současnost. V další části se zabývá současnou podobou charitativní činnosti v České republice, zejména organizaci Charita Česká republika. Bližší pozornost je věnována charitě v oblasti města Brna.

Klíčová slova

sociální práce, křesťanství, katolická církev, charita

Annotation

The bachelor thesis *Helping from the point of view of Christian morality* is focused on the meaning of helping, which originates in the teaching of Jesus Christ, in the Christian culture. The work describes the history of Christian charity from the time of its beginnings until today. In the second part it considers the present situation of charity work in the Czech Republic, especially the organization Charity Czech Republic. Closer attention is paid to charity in the region of the city of Brno.

Keywords

social work, Christianity, the Catholic church, charity

Seznam použité literatury

- 1) ABBÉ PIERRE, *Testament*, KN Kostelní Vyd í 2009, ISBN 978-80-7195-226-8
- 2) ANZENBACHER, Arno, *P ehled k es anské etiky*, Praha 1997, ISBN 80-7184-357-1
- 3) ANZENBACHER, Arno, *Úvod do etiky*, Praha 1994, ISBN 80-7113-111-3
- 4) BENEŠ, Albert, *Principy k es anské morálky*, Praha 1997, ISBN 80-85929-16-3
- 5) DI LORENZO, Maria, *Matka Tereza – zá lásky*, KN Kostelní Vyd í 2005, ISBN 80-7192-956-5
- 6) KONE NÝ, Jan, *Ozdoba církve – k es anská charita*, Hradec Králové 1927, ISBN
- 7) MESSINA, Rosario, *D jiny charitativní innosti*, KN Kostelní Vyd í 2008, ISBN 80-7192-859-3
- 8) RATZINGER, Josef, *Úvod do k es anství*, ISBN 80-85929-16-3
- 9) SKOBLÍK, Ji í, *P ehled k es anské etiky*, Praha 1997, ISBN 80-7184-357-1
- 10) VAŠEK, Bed ich, *D jiny k es anské Charity*, Olomouc 1941, ISBN
- 11) VYM TAL, František, *Apoštol k es anské lásky a jednoty církve*, Praha 1988, ISBN
- 12) Encyklika Deus Caritas est nejvyššího pontifika Benedikta XVI., Praha 2006, ISBN 80-86949-03-6
- 13) Katechismus katolické církve, Praha 1995, ISBN 80 -7113-132-6
- 14) Kompendium sociální nauky církve, KN Kostelní Vyd í 2008, ISBN 978-80-7195-014-1

Internetové zdroje

1. Charita eské republiky, <http://www.charita.cz>
2. Diecézní charita Brno, <http://www.dchbrno.caritas.cz>
3. Oblastní charita Brno, <http://www.brno.caritas.cz>
4. Deus Caritas Est
<http://kebrle.cz/katdocs/DeusCaritasEst.pdf>

Seznam příloh:

1. Kodex Charity Česká republika
2. Mapa území brněnské diecéze
3. Organizační struktura Oblastní charity Brno
4. Azylový dům pro muže

Příloha . 1: Kodex Charity Česká republika

1. Poslání a cíle Charity, základní zásady a hodnoty, kterými se charitní služba řídí

1.1. Poslání charity pramení z povolení katolické církve šířit ve světě dobro, spravedlnost a naději. V tomto svém úkolu následuje příkladu Ježíše Krista, který během svého života sloužil mnoha lidem v nouzi, pomáhal druhým, aby měli život v plnosti, a svým učedníkům uložil příkaz lásky k Bohu a bližnímu jako nejvyšší příkaz.

1.2. V souladu s povolením katolické církve chce Charita být viditelným znamením Boží lásky (caritas) ke světu a lidem, zejména k chudým, slabým a trpícím a jakkoliv jinak ohroženým lidem v naší zemi i zahraničí, ve smyslu evangelia (srov. Mt 25,40).

1.3. Česká biskupská konference a diecézní biskupové na svém území využívají Charitu jako důležitý nástroj charitativní služby katolické církve

1.4. Své poslání uskutečňuje Charita zejména prostřednictvím materiální, sociální, humanitární, rozvojové, psychologické a duchovní pomoci potřebným lidem a rovněž prostřednictvím úsilí o spravedlivější podmínky ve společnosti.

1.5. Nejvladnějším cílem charitních služeb je ochrana člověka v jeho důstojnosti od poranění až po přirozenou smrt. Tam, kde se člověk ocitá v různých situacích ohrožení nebo nouze, jsou pracovníci Charity zavázáni poskytovat mu účinnou pomoc a zároveň podpořovat jeho samostatnost a schopnosti svépomoci.

1.6. Charita respektuje, že přírodním místem uplatnění „caritas“ je přirozené sociální prostředí farních společenství. Charita nenahrazuje osobní a neprospěšnou odpovědnost každého člověka za sebe samotného a za službu bližním, ale svou činností ji podporuje a doplňuje tam, kde síly a schopnosti jednotlivců nebo místních farních společenství nestačí, nebo tam, kde je potřeba zajistit odborný charakter služby.

1.7. Charitní služba je založena na respektování, ochraně a rozvíjení přirozených práv každého člověka a na křesťanském pojetí etických hodnot, zakotvených v Písmu svatém a v dokumentech sociálního učení katolické církve.

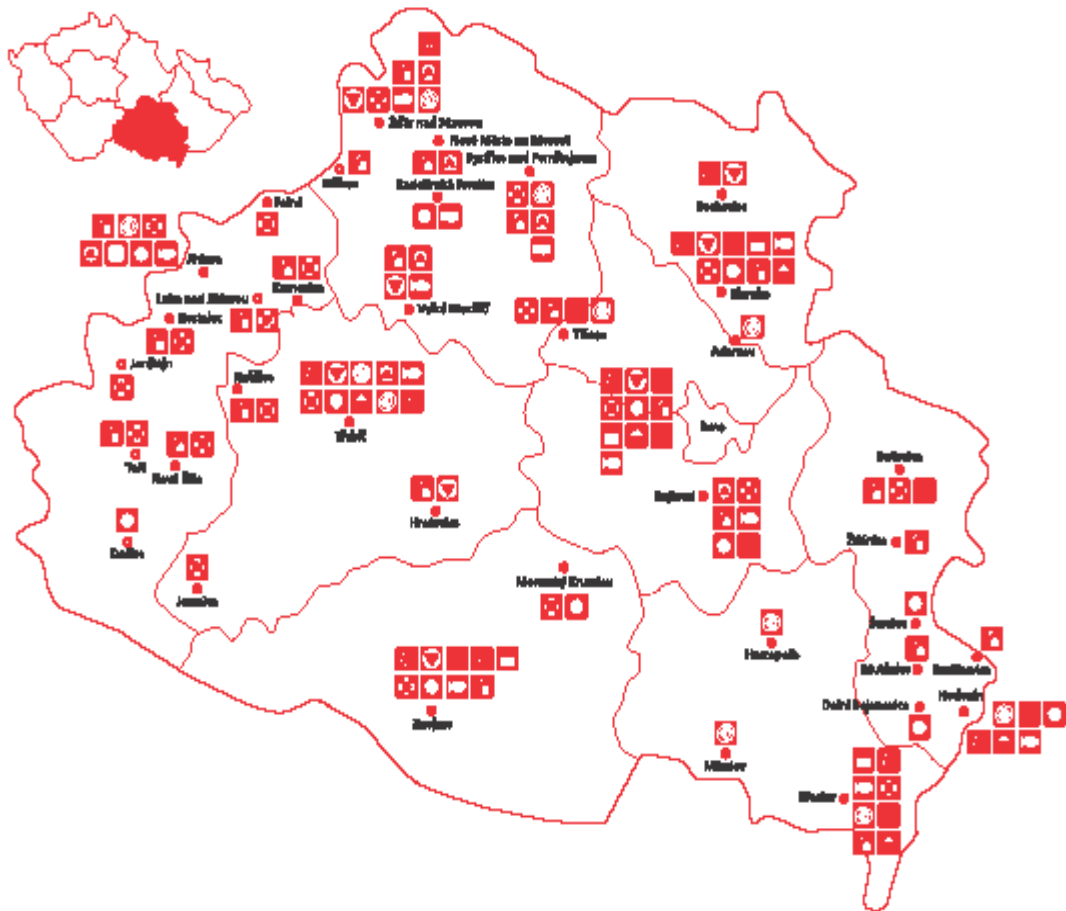
1.8. Charitní služba je poskytována lidem v ohrožení nebo nouzi bez ohledu na jejich věk, pohlaví, politické smýšlení, rodinné uspořádání, zdravotní stav, sexuální orientaci, sociální a ekonomickou situaci a postavení, jejich příslušnost k etnické nebo národnostní menšině,

ví e, náboženství a kultu e. Charitní služba v zahrani í je vykonávána s respektem v i domácím kulturám a náboženským vyznáním.

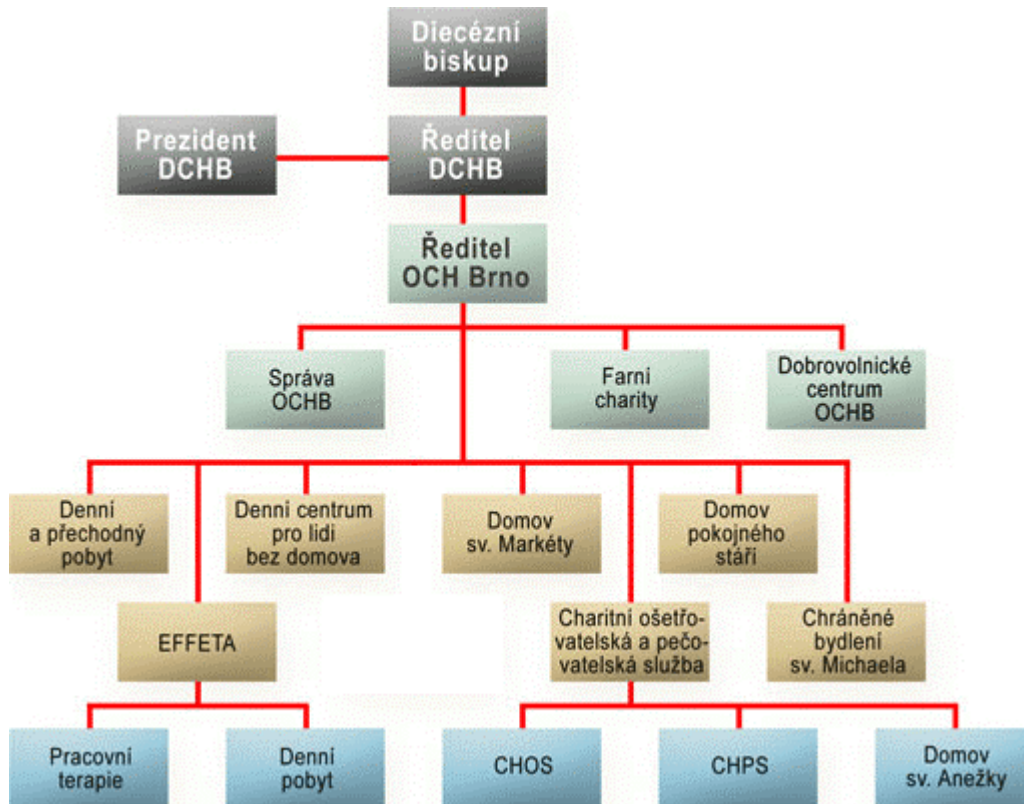
Příloha 2: Mapa území brněnské diecéze

Sítě charitních činností

- Služby pro seniory
- Charitní ošetrovatelská služba
- Podpora lidí se zdravotním postižením
- Pomoc lidem bez domova
- Péče o nevyléčitelně nemocné
- Pomoc matkám s dětmi v tísni
- Pomoc cizincům v nouzi
- Charitní poradenství
- Podpora života menšin
- Prevence závislosti na návykových látkách
- Humanitární pomoc
- Ostatní pomoc
- Dobrovolnická činnost

Příloha . 3: Organizační struktura Oblastní charity Brno

Příloha . 4: Azylový dům pro muže, Brno, Karlova 59, 61

1. Pohled na Azylový dům z ulice

2. Ubytovací prostory domu

3. Pohled na dům ze zahrady

